

Marika Alaranta

Piia Koskimaa

Minna Schroderus

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (ylempi AMK)

Opinnäytetyö, 2019

OSALLISUUS JA VOIMAANTUMINEN

Lahtelaisten nuorten kokemuksia työllistymistä edistävissä palveluissa

TIIVISTELMÄ

Marika Alaranta, Piia Koskimaa, Minna Schroderus

Osallisuus ja voimaantuminen. Lahtelaisten nuorten kokemuksia työllistymistä edistävässä palveluissa

48 sivua ja 2 liitettä

Joulukuu 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi YAMK

Sosiaalinen kuntoutus ja osallisuuden edistäminen -koulutusohjelma

Lahden työttömyysluvut ovat olleet jo pitkään maan keskiarvoa huomattavasti korkeammat. Nuorisotyöttömyyden pienenemiseen on kaupungissa haluttu puuttua monin eri keinoin. Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli kehittää lahtelaisten nuorten palveluita. Pyrkimyksenä oli selvittää nuorten ajatuksia siitä, millaiset tekijät palveluissa edesauttavat nuorten edistymistä omalla työllistymisen polullaan. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli kuvata lahtelaisten nuorten osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksia työllistymistä edistävässä palveluissa.

Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, jonka teemoina olivat palvelukokemukset ja -toiveet, nuorten osallisuus palveluihin ohjautumisessa ja toiminnoissa sekä tulevaisuuden näkymät. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluihin osallistui seitsemän lahtelaista 23-29 -vuotiasta nuorta, jolla kaikilla oli kokemusta vähintään kolmesta työllistymistä edistävästä palvelusta. Haastattelut suoritettiin alkukesästä 2019. Aineistoa analysoitiin ja jäsennettiin teemoittamalla.

Opinnäytetyön teoriaosiossa käsiteltiin osallisuuden ja voimaantumisen käsitteitä sekä nuoria palveluiden käyttäjinä.

Tuloksissa ilmeni, että nuoret saivat vaikuttaa palveluidensa valintaan ja sisältöön hyvin. Nuoret kokivat merkittävimminä asioina palveluihin osallistumisen ja sitä kautta sosiaalisten suhteiden lisääntymisen elämässään. Tärkeitä asioita olivat myös luottamuksellinen, yksilöllinen ja pitkäkestoinen tuki. Nuoret toivat esille myös pelkästään nuorille kohdennettujen palvelujen tärkeyden.

Asiasanat: nuorisotyöttömyys, osallisuus, voimaantuminen

ABSTRACT

Marika Alaranta, Piia Koskimaa, Minna Schroderus

Social inclusion and empowerment. Experiences of young adults regarding employment services in Lahti.

48 pages and 2 appendices

December 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree in the Promotion of Social Inclusion and Social Rehabilitation

The rate of unemployment in Lahti, Finland has been higher than average in the country for a long period. The city of Lahti has considered several ways to improve the employment rate of young adults. The objective of this study was to improve the employment services provided by the city of Lahti to young adults. The aim was to map and consolidate the various perceptions of young adults regarding the various factors that are contributing to better individual employment opportunities. This paper discusses the experiences of young adults in relation to the impact of social inclusion and empowerment on employment opportunities.

The approach of this paper is based on a qualitative research. The sampling method was a semi-structured theme interview based on service experiences and expectations of the young adults; i.e. how the young adults engage with the services provided, and what kind of future expectations they have. The interviews were carried out individually. The sample size consisted of seven young adults between 23 and 29 years of age having experience of at least three different employment support services in Lahti. The interviews were conducted in June and July 2019. The sample was analysed and structured according to various themes.

The theoretical part of the study discusses the concepts of social inclusion and empowerment, as well as discusses young adults as service consumers.

The results of the study show that the young adults perceive their influence to be good in terms of inclusion in the services provided. The most important factors contributing positively were the experiences of increased social exposure and participation. Other important factors were the experiences of the services being consistent, and oriented to individual and long-term support of the young adults. Additionally, the availability of dedicated employment services to the age segment of the group was highlighted as important.

Keywords: unemployment of young adults, social inclusion, empowerment

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
1 NUORTEN OSALLISUUS & VOIMAANTUMINEN	5
1.1 Osallisuus.....	5
1.2 Voimaantuminen.....	10
2 NUORET PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ.....	15
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
4.1 Opinnäytetyön toteutuspaikka	19
4.2 Aineiston keruuprosessi.....	20
4.3 Aineiston analysointi	22
5 NUORTEN OSALLISUUDEN KOKEMUKSET JA VOIMAANTUMINEN	25
5.1 Käytännön kokemukset palveluohjauksesta ja palveluista.....	25
5.2 Voimaantumista edistäviä tekijöitä.....	29
6 POHDINTA	33
6.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	33
6.2 Opinnäytetyön tulosten tarkastelua.....	36
6.3 Kehittämisehdotukset.....	38
LÄHTEET.....	42
LIITE 1. Haastattelurunko	49
LIITE 2. Suostumuslomake	50

JOHDANTO

Nykyisessä Hallitusohjelmassa tavoitteena on muun muassa nuorten osallisuuden lisääminen (Valtioneuvosto, Hallitusohjelma, Rinteen hallitus. 3.7 Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi. 3.7.1 Kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asiat). Tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata lahtelaisten nuorten osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksia työllistymistä edistävissä palveluissa.

Työttömyys Lahdessa on ollut pitkään korkeammalla tasolla kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Lahden kaupungin tilastokatsauksen mukaan vuoden 2018 lopussa koko maan työttömyysaste oli 9,7% ja samaan aikaan Lahden työttömyysaste oli 14,3%. Nuorisotyöttömyys on vähentynyt muutamina viime vuosina, mutta verrattuna vuoteen 2012 se on kohonnut. (Mero 2019.)

Olemme työskennelleet nuorisotyöttömyyden äärellä yhteenlaskettuna yli 30 työvuoden ajan. Koemme erittäin tärkeäksi, että nuorille on omia kohdennettuja palveluita. Lahden sosiaalitoimessa on aiemmin ollut erikseen palvelut nuorille ja aikuisille, mutta tämä järjestelmä on purettu ja on siirrytty aluejakoon. Toivomme, ettei tähän samaan tilanteeseen päädyttäisi kaupungin työllisyyden hoidossa. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä haluamme tuoda näkyviin nuorten näkemystä palveluista, joita he kaipaavat ja jotka ovat vaikuttavia. Opinnäytetyön lähtökohtana on ollut ajatus, että Lahden nuorisopalvelut voisivat hyödyntää tuloksia omien työllisyyspalveluidensa kehittämisessä. Ajattelemme, että nuorten parissa tehtävä työ vaatii ymmärrystä nuoruuden erityisyydestä elämänvaiheena ja sen vuoksi on perusteltua olla omat työntekijät niin nuorille kuin aikuisillekin.

Teoriaosuudessa käsittelemme osallisuutta, voimaantumista sekä nuorten erityisyyttä palveluiden käyttäjinä. Seuraavaksi kuvaamme opinnäytetyön käytännön toteutusta, jonka jälkeen tulososiossa kerromme nuorten osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Lopuksi pohdintaosuudessa käsittelemme opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta sekä esittelemme nuorilta saadun aineiston pohjalta laaditun palvelumallin työllistämistä edistäväksi palveluksi.

1 NUORTEN OSALLISUUS & VOIMAANTUMINEN

1.1 Osallisuus

Osallisuutta voidaan määritellä kuvaamalla, mitä se ainakaan ei ole. Tällöin kuvataan niitä osallisuuden vastakohtia tai epäkohtia, joihin osallisuutta edistävillä hankkeilla koetetaan vähentää. (Kiilakoski 2008, 11.) 2010 -luvulla politiikka- ja hyvinvointiohjelmissa osallisuus on sekä tavoite että keino, jolla lisätä ja edistää tasa-arvoa ja sosiaalista kehitystä. Osallisuus on tietyllä tavalla yleinen arvo, yhteisesti tunnustettu tavoiteltavaksi asiaksi. Hankalaa on kuitenkin konkretisoida tavoite toiminnaksi ja toimenpiteiksi, jotka lisäävät osallisuutta. (Raivio & Karjalainen 2013, 12-13.) Käsitteenä osallisuus yhdistää sekä sosiaalisia että poliittisia ulottuvuuksia. Sosiaalisen ulottuvuuden tehtävä on huolehtia ihmisen perusturvasta ja mahdollisuudesta elää kansalaisena sellaisessa elämänmuodossa, jota näkee ympärillään. Sekä sosiaalisia että poliittisia ulottuvuuksia koskee syrjäytymisen ehkäisy. (Kiilakoski & Gretschel 2012, 22-23.)

Osallisuuden viitekehys on rakentunut monista eri teorioista. Ihmisen toimintaa ja yhdessä olemisen järjestämistä selittämään tarvitaan useita teorioita. Viitekehys toimii ohjenuorana palveluiden ja politiikan suuntaamiseen, jotta huono-osaisten ihmisten osallisuus hyvinvointia tuottavista tekijöistä vahvistuu. (Isola, ym. 2017, 9.) Osallisuutta voidaan pitää kattokäsitteenä, jonka alla on erilaisia näkökulmia ja lähestymistapoja, käsitteen tarkan määritelmän puuttuminen mahdollistaa tämän. Siitä mitä osallisuus tarkoittaa, ei ole yksimielisyyttä. (Raivio & Karjalainen 2013, 12.) Osallisuuden määrittelemättömyydestä ja merkityksen vaihtelusta sekä yleisesti hyväksytyyn määritelmän puuttumisesta kaikesta tutkimuksesta huolimatta, kirjoittaa Kiilakoski (2008, 10). Isola ryhmänsä kanssa (2017, 23) on sitä mieltä, että keskustelu pysyy hajanaisena, koska osallisuuden käsitettä ei ole määritelty tarkasti.

Määritelmiä on useita. Isola ym. (2017, 23) ovat tehneet osallisuuden selkiyttämiseksi mallin kolmesta kehästä, jotka aaltoilevat ja ovat sisäkkäin. Ensimmäinen kehä kuvaa osallisuutta omaan elämään. Toinen on vaikuttamisprosessissa palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa oleva osallisuus. Kolmas kehä on paikallinen osallisuus, jossa voi vaikuttaa resurssien jakautumiseen sekä vuorovaikutussuhteisiin, jotka

lisäävät arvokkuutta ja elämän merkitystä sekä liittyy hyvinvoinnin lähteisiin. Kiilakoski (2008, 13-14) kirjoittaa osallisuudelle kaksi määritelmää, joista ensimmäinen on, että osallisuus on oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen perheessä, ryhmässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa. Toinen määritelmä on, että osallisuus on sitoutumista toimimaan yhteisten asioiden parantamiseen sekä vastuunkantamista ja saamista omasta, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Osallisuuden kolmesta ulottuvuudesta kirjoittavat Raivio ja Karjalainen (2013, 16) ja ne ovat riittävä toimeentulo, toimijuus tai toiminnallinen osallisuus sekä yhteisöllinen osallisuus eli kuuluminen johonkin tai joihinkin yhteisöihin.

Elementteinä osallisuudessa on niin yksilöllisyys kuin yhteisöllisyyskin. Osallisuuden kokemukseen liittyy vahvasti jäsenyys jossakin sellaisessa yhteisössä, jossa hän voi kokea olevansa hyväksytty ja tulevana kuulluksi. (Kiilakoski 2008, 12; Leeman, ym. 2018, 42; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, jatkossa THL. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.) Osallisuus vaatii ihmiseltä resursseja. Näitä resursseja ovat muun muassa kohtuullinen toimeentulo, luottamus, turva, osaaminen, toimintavalmiudet, harrastukset, sivistys sekä erilaiset toimintaympäristöt. Resursseja tarvitaan tarpeiden tyydyttämiseksi, toisaalta taas tyydyttyneet tarpeet lisäävät resursseja ja valmiuksia. Riittävä toimeentulo, terveys, luottamus ihmisiin sekä psyykinen hyvinvointi ovat osallisuuden ytimessä. Terveyden kohdalla on mahdollista, että osallisuuden kokemus vaikuttaa koettuun terveyteen, mutta varmaa on, että terveys vaikuttaa osallisuuden kokemukseen. Taloudelliset mahdollisuudet vaikuttavat keskeisesti osallisuuteen ja sen edellytyksiin. Psyykinen kuormitus vähentää voimia yhteiskunnalliseen osallistamiseen ja uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin. Osallisuus rakentaa luottamusta ja luottamus osallisuutta. Prosessi kytkeytyy vastavuoroisuuteen silloinkin, kun on kyseessä yksilöiden ja instituutioiden väliset suhteet. (Leeman, ym. 2018, 13, 29, 34-39.)

Toiminta ja ihmisten välisessä toiminnassa rakentuva merkityksellisyys ovat osallisuuden keskeisimpiä tekijöitä. Pelkkä ihmisen tunne ilman yhteisöä ei mahdollista osallisuutta. (Leeman, ym. 2018, 28; Kiilakoski 2008; 13.) Osallisuus hahmottuu kokemuksena, tunteena, toimintana, osallistumisena sekä erilaisissa suhteissa olevina prosesseina (Raivio & Karjalainen 2013, 14; Isola, ym. 2017, 16). Kiilakoski ja Gretschel nostavat osallisuustyön keskeiseksi kysymykseksi sen, miten vältetään yksilön kontrolliksi tai itsekontrolliksi kääntymisen, kun luodaan ihmisille kiinnittymisen mahdollisuuksia yhteisöihin. Osallisuus yhteisössä on sitä, että jäsenet arvostavat toisiaan, ovat tasavertaisia ja

luottamuksen arvoisia sekä jäsenellä on vaikutusmahdollisuus. Yhteiskunnassa osallisena oleminen on sitä, että ihmisellä on mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin, toimeentuloon, terveyteen, koulutukseen ja työhön. Demokratian perusrakenteena vaikuttaa kansallisen tason osallisuus, joka tarkoittaa ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua tasavertaisena niin yhteiskunnan kehittämiseen kuin itseään koskeviinkin asioihin. (THL. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Osallisuus edellyttää että kaikki, jotka haluavat voivat ilmaista mielipiteensä ja voivat vaikuttaa yhteisönsä kohtaloon. Kokemus osallisuudesta lisää halua olla osa omaa ympäristöään sekä vaikuttaa siihen. Yksilön mahdollisuus toimimiseen on osallisuuden edellytys. Kun ihminen kokee olevansa osallinen, hän kantaa huolta ja vastuunsa toiminnasta, eikä ole *vapaa matkustaja* tai *loiseläjä* yhteisössä. Osallisuus on yhteisön tila sekä yksilön tunne. (Kiilakoski 2008, 8, 11-14.)

Kiilakoski (2008, 12) kirjoittaa osallisuuden vastakohtana olevan osattomuus. Raivio ja Karjalainen (2013, 14-15) puhuvat näiden molempien käsitteiden, osallisuus ja osattomuus, henkilökohtaisesta kokemusperäisyydestä ja sen mukanaan tuomasta ongelmallisuudesta. He myös nimeävät syrjäytymisen olevan osallisuuden vastapari. Heidän kirjoituksensa lisäksi THL:n sivustolla (Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.) puhutaan siitä, etteivät syrjäytyminen, osallisuus, sen aste tai yhteiskunnallinen aktiivisuus ole pysyviä tilanteita, vaan vaihtelevat ihmisen elämäntilanteiden ja -vaiheiden mukaan.

Syrjäytymisellä tarkoitetaan henkilön jäämistä pois koulutuksesta, työelämästä, sosiaalisista suhteista, kulutuksesta sekä yhteisön toiminnasta. Tällöin yhteiskuntaa ja yksilöä yhdistävät siteet ovat heikot. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 10; Raunio 2006, 9; Romakkaniemi, Lindh & Laitinen 2018, 15; Särkelä-Kukko 2014, 36.) Syrjäytyminen voi tapahtua pitkällä aikavälillä tai vaihtoehtoisesti yhtäkkiä rajuna pudotuksena. Silloin kun heikko tai huono tilanne jatkuu pitkään ja siitä tulee vakiintunut tilanne, puhutaan syrjäytyneestä henkilöstä. (Laine ym. 2010, 12.) Romakkaniemi ym. (2018, 44) kirjoittivat tutkimuksessaan nuorten näkemystä syrjäytymisestä. Nuoret pohtivat syrjäytymistä vahvasti sosiaalisten kontaktien vähäisyyden sekä elämän eri alueiden ulkopuolisuuden kautta. Nuorten määritelmä syrjäytymisestä on se, että nuori itse vetäytyy sosiaalisen toiminnan ja sosiaalisten kontaktien ulkopuolelle. Nuoret aikuiset ajattelevat arjenrytmin

rakentuvan opiskelun, työn ja ystävien varaan. Syrjäytyminen murtaa tämän rytmin. Syrjäytyminen on myös voimattomuutta muuttaa tilannetta ja se määrittyy yksinäisyyden ja eräänlaisen näkymättömyyden kautta.

Köyhyyden torjumisen ja syrjäytymisen vähentämisen yksi keskeinen keino on osallisuuden edistäminen. Näitä toimenpiteitä kohdistetaan ihmisryhmiin, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Kun puhutaan osallisuudesta, sitä voidaan käyttää kiertoilmauksena, jolla vältellään syrjäytymispuheen syrjäyttävyyttä. On tärkeää tunnistaa vallan käyttöön liittyvä kysymys. Valta määritellä käsitteitä ja niiden kautta luokitella ihmisiä syrjäytyneiksi tai osallisiksi. (Raivio & Karjalainen 2013, 12, 15.)

Hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan suojaavina tekijöinä toimivat sosiaaliset verkostot sekä osallisuuden kokemus. Jos jollakin osallistumisen ulottuvuudella on vajausta, tuottaa se riskin syrjäytymiselle ja osallisuuden vähenemiselle. (THL. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.) Osallisuuden puute laajimmillaan voi näyttäytyä vieraantumisenä, jossa ihminen kadottaa suhteen itseensä, työhönsä, ympäristöönsä ja yhteiskuntaan (Kiilakoski 2008, 12).

Euroopan Unionin ja Suomen hallituksen tavoitteisiin sisältyy osallisuuden edistäminen. Se on nostettu keinoksi köyhyyden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Myös eriarvoisuutta vähennetään osallisuutta edistämällä. (THL. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.) Raivion ja Karjalaisen (2013, 12) mukaan lähtökohtana on, että kun osallisuutta lisätään kasvattaa se yksilön hyvinvointia. Tämä heijastuu yhteiskunnassa sosiaalisena kestävyysnä, eheytenä sekä lisääntyneenä luottamuksena.

THL:n internetsivustolla (Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.) kerrotaan sosiaali- ja terveystalveluiden sekä työllisyystalveluiden tärkeästä roolista osallisuuden edistämisessä. Myös koulut, työpaikat, yhdistykset, järjestöt, seurakunnat ja harrastusseurat ovat osallisuuden vahvistamisessa tärkeitä. Leeman ym. (2018, 41) kirjoittavat talveluiden edistävän osallisuutta toimintavalmiuksien lisäämisen lisäksi sillä, että ihminen pääsee vaikuttamaan omiin talveluihinsa. Osallisuutta voidaan edistää myös muun muassa lisäämällä koulutusta, varmistamalla riittävä toimeentulo, asumisen tukemisella, voimavaroja vahvistamalla ja edistämällä työelämään pääsyä sekä

työssä pysymistä. (THL. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Sosiaali-, työllisyys- ja terveystalitiikassa pidetään tärkeänä sosiaalista osallisuutta. Sillä ei ole olemassa vakiintunutta määritelmää, joten sitä on pidetty yleisesti syrjäytymisen vastakohtana. Sosiaalinen osallisuus on laaja ja moniulotteinen sateenvarjokäsite, jonka alla on monenlaisia näkökulmia ja lähestymistapoja. Sosiaalipoliittisesta näkökulmasta katsottuna sosiaalinen osallisuus on sitä, että valtio on velvollinen mahdollistamaan ja tukemaan kansalaisia osallistumaan yhteiskuntaan. Yksilötasolla sosiaalinen osallisuus on enemmän tunneperäinen ja kokemuksellinen ilmiö. Sosiaalinen osallisuus syntyy vuorovaikutuksessa ja sen keskeisiä osia on tunne kuulumisesta johonkin yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä tunne siitä että ihmisellä on vaikuttamismahdollisuus oman elämän kulkuun. Kun ihminen ymmärtää osallistumisen mahdollistamat hyödyt, voi syntyä kokemus osallisuudesta. (Leeman ym. 2015, 1, 5.) Lindh, Linnakangas ja Laitinen (2017, 114) kirjoittavat sosiaalisen osallisuuden viittaavan kokemuksellisuuteen sekä arjentoimintoihin ja yhteisöihin osallistumiseen. Sosiaalinen osallisuus on osa elämäkokonaisuutta ja arkea. Näin ollen tulee eteen kysymyksiä siitä, mistä saada uskoa muutoksiin ja miten päästä eteenpäin elämässä.

Toimenpiteiksi sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi Euroopan komission yhteisessä raportissa mainitaan aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja osallistavat työmarkkinat, riittävä toimeentulo, sosiaali- ja terveystalveluiden saatavuus ja laatu sekä sen estäminen, ettei koulunkäynti lopu liian varhain. Euroopan unionin tasolla painotetaan työmarkkinoille pääsyä, Suomessa keskitytään palvelujärjestelmän kehittämiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuohjelmassa on mainittu riskiryhmien sosiaalisen osallisuuden edistämisen keinoiksi muun muassa sosiaali- ja terveystalveluiden uudistaminen siten, että ne lisäävät sosiaalista osallisuutta, erityisesti riskiryhmien palveluiden saatavuuden parantamisen, sosiaalisen työllistämisen ja kuntouttavan työtoiminnan tehostamisen sekä terveydenhuollon kiinnittäminen entistä tiiviimmin työkykyä ylläpitäviin ja työllistäviin prosesseihin. (Leeman ym. 2015, 7-8.)

1.2 Voimaantuminen

Käsite voimaantuminen tulee englanninkielisestä käsitteestä empowerment. Käsitteen suomenkielisiä vastineita on paljon, kuten muun muassa voimaantuminen, mahtavoituminen, valtaistuminen tai väkevöityminen. Voimaantumiskäsitettä on käytetty niin suomalaisessa kuin kansainvälisessäkin tutkimuskirjallisuudessa 1960-luvulta lähtien, jopa aiemmin. (Räsänen 2014, 22.)

Voimaantumista pidetään moniulotteisena, sosiaalisena prosessina, joka edistää ihmisiä saavuttamaan hallinnan omaan elämään. Moniulotteisen käsitteestä tekee se, että se esiintyy sosiologisessa, psykologisessa, taloudellisessa sekä muussa ulottuvuudessa. Näistä näkökulmista riippuu, kuinka voimaantuminen ymmärretään. Voimaantumista tapahtuu niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötasolla. Koska voimaantuminen tapahtuu suhteissa muihin, voidaan sitä kuvata juuri sosiaalisena prosessina. Voimaantumista voidaan kuvata prosessina, joka on kuin matka tai polku, joka kehittyy työskentelemällä kulkiessa sen läpi. Voimaantumisprosessi haastaa myös olettamuksia siitä, kuinka asiat ovat ja kuinka ne voisivat olla. Muutoksen luomiseksi on muututtava yksilöinä, jotta pystytään ratkaisemaan kohdattavat monimutkaisia kysymyksiä. (Page & Cheryl 1999.)

Käsitteen voimaantuminen keskiössä on ajatus vallasta. Voimaantumisen mahdollisuus on riippuvainen kahdesta asiasta. Ensimmäinen vaatimus voimaantumiselle on vallan mahdollisuus muuttua. Jos vallan muutos ei ole mahdollista, ei voimaantuminenkaan ole mahdollista. Toiseksi käsite voimaantuminen riippuu ajatuksesta vallan mahdollisuudesta laajentua. Voima on liitetty monesti kykyyn saada toiset tekemään haluamaamme, heidän omista toiveistaan tai kiinnostuksista riippumatta. Perinteinen yhteiskuntatiede korostaa valtaa hallintana ja vaikuttamisena, käsittelemällä valtaa ihmisten toiminnasta erotettuna hyödykkeenä ja rakenteena. Vallan syntyminen suhteista mahdollistaa vallan ja valtasuhteiden muuttumisen. Voimaantuminen muutosprosessina saa näin ollen merkityksellisen käsitteen. (Page & Cheryl 1999.)

Voimaannuttamisen isoimpia päämääriä on muodostaa myönteinen minäkäsitys ja terve itsearvostus. Voimaannuttamiseen kuuluu huomattavana osana yksilön vastuun lisääminen ja kasvattaminen. Perustehtävänä on saada yksilö tiedostamaan ja kokemaan vastuullisuuttaan sekä kehittämään sitä. Suhtautumiseen itseensä ja toisiin ihmisiin tai yleisesti

asioihin ja olosuhteisiin, yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa itse. Vaihtoehtoisten tapojen löytäminen asioihin tai ihmisiin suhtautumisessa sekä positiivisten ratkaisujen antamiseen on voimaantumisen yksi tärkeimmistä tehtävistä. Perustehtäväksi tulisi lisäksi nostaa yritys hyveisiin ja vahvuuksiin. Näihin tärkeisiin hyveisiin kuuluu muun muassa toisten huomioon ottaminen, rakkaus, rehellisyys, lempeys, kohtuullisuus, oikeudenmukaisuus ja kohteliaisuus. Myös hiljaisen tiedon hyödyntäminen ja arvostaminen on oleellista voimaannuttamisessa. Kokemuksien myötä karttunutta, hiljaista käytännön tietoa ja viisauksien käyttämistä, jota sanotaan “maalaisjärjeksi”. (Räsänen 2014, 30-31.)

Räsänen (2014, 60) kuvaa myös voimaantuneisuutta hyvinvoinnin tilana, jolloin yksilö kokee tilassa ja ajassa olonsa hyväksi, ilman levottomuutta ja epätasapainoa myös silloin, kun olosuhteet hankaloittavat oloa tai tekevät siitä piinallista. Voimaantuneisuus onkin yhdistelmä montaa asiaa, niin valveilla oloa kuin sisäistä tyyneyttä, rauhaa ja hiljaisuutta. Se on myös ymmärrystä omista henkilökohtaisista voimista elämän tosiasioiden läsnä ollessa sekä paljon muuta. Ihminen aavistaa voimaantuneena oman osansa ja antaa arvon myös muille.

Hokkanen (2014, 124) kirjoittaa voimaantumisesta prosessina, joka tuo yksilön elämään merkitystä, sisältöä ja laatua. Tällä prosessilla on myös myönteinen merkitys yksilön itsetuntoon sekä mahdollisesti myös hänen toimijuuteensa. Voimaantuminen voi saada yhteyden jokaiseen yksilöön ainutkertaisena, erityistapauksen poikkeustapauksena. Näin kukaan yksilö ei jää prosessin ulkopuolelle sopivan yhteisön tai vertaisryhmän puuttumisen vuoksi.

Voimaantumista pidetään myös identiteettiprosessina, joka lähtee yksilön sosiaalisesta todellisuudesta. Sosiaalisesta todellisuudesta esille tulevien tarpeiden jäsentyminen, liittyminen ja toiminta jäsentävät prosessia. Voimaantumisen on mahdollista käynnistyä, kun yksilö havaitsee itsessään tarpeen olemassaolon kokemusten muutokseen. Voimaantuminen tapahtuu tekemisen tai toiminnan kautta, sisältäen pinnistelyä ja pyrkimistä onnistumisen kokemuksen synnyttämiseen. Kokemus onnistumisesta syrjäyttää epäonnistumisen häpeän, ja yksilö saa jatkuvan tunteen hyvästä. Voimaantumiseen liittyy myös voimakas siirtovaikutus, jolloin yksilön on mahdollista kokea, että selviää elämässä vaikka se olisikin tuskallista. (Räsänen 2014, 22.)

Voimaantumisteoreettisessa ajattelussa voimaantuminen on koettu yksilöprosessuaalisena tapahtumana. Voimaantumisessa nähdään olevan kyseessä kuitenkin moniulotteisempi ja monitasoisempi kysymys. Kysymys on hyvästä elämästä, elämään liittyvistä yhteiskunnallisista, sosiaalisista, sivistyksellisistä, poliittisista ja kommunikatiivisista vaatimuksista. Yhteiskunnalliset instituutiot kuten sosiaali- ja terveystalvet tuottavat laitokset, koululaitokset, työhallinto, media jne. voivat luoda näitä edellytyksiä ja vaatimuksia. Yhtenä tärkeimpänä voimana yksilöllisessä identiteetissä ja hyvinvoinnissa pidetään luottamuksen tunnetta toisiin ihmisiin sekä niihin instansseihin, joiden piirissä toimia ja elää. (Räsänen 2014, 45.)

Lähtökohtana ja oletuksena voimaantumisen resurssiteoriassa ihmiset tekevät niitä asioita, joita arvostavat ja jotka tuntuvat heille merkityksellisiltä, ja joiden toteutukseen heidän keinonsa ovat riittäviä. Mikäli jonkin toteuttaminen ei onnistu, puuttuu toteuttamisesta tällöin jokin resurssi ja tilaa vallitsee resurssipula. Ilmiöt, jotka voimaantumiseen liittyvät, ovat seurauksia sekä ihmisten käyttämistä resursseista asioiden toteutukseen että heidän opistaan hankkia resursseja yhteisen toiminnan tuloksen sekä tärkeäksi arvottamien asioiden tuottamiseen. Mikäli ihmisellä on ristiriitaa kahden asian toteuttamisessa, toteuttaa hän niistä arvokkaimpana pitämäänsä asiaa optimoimalla ja valitsemalla. (Räsänen 2014, 45-46.)

Voimaantumista on mahdollista tutkia myös voimaannuttamisen perspektiivistä. Voimaannuttamiseksi voidaan nimetä vallan luovuttamista toiselle ihmisen omasta halusta. Voimaantumista on mahdollista saada aikaan käyttämällä omassa vuorovaikutuksessa matalan aseman ilmaisuja, jolloin toiselle on mahdollista aikaansaada statusnostetta. Toiminnan ollessa vapaaehtoista, on matalampaan asemaan siirtyminen helpompaa. Kannustavaan, ohjattavaan huomioivaan ja tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen pääsemiseksi edesauttaa luottamuksellinen, turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Jotta henkilön sisäinen voimantunne pääsee kehittymään ja kasvamaan, on tärkeää, että henkilö kokee itsensä arvostetuksi. Voimaantunut henkilö tuntee helpommin positiivisia tunteita, sekä sitoutuu tavoitteisiin, jolloin henkilön sisäinen motivaatio, itsenäisyys ja kehittymishalu lisääntyvät. Voimaantuminen vaatii aikaa ja tukea. Se ei ole nopeasti tapahtuvaa ja vaatii kiireetöntä johdonmukaista etenemistä. Voimaantuminen mahdollistaa oman mukavuusalueen laajentamista. Tämä synnyttää ihmisen motivoitumista ja sitoutumista sekä lisää luovuutta ja nostaa riskinottoa. (Pekkari 2009, 91-92.)

Nuoren ihmisen kohdalla, on voimaantuminen usein vasta kehittymässä. Nuori tarvitsee muiden apua ymmärtääkseen oman arvonsa sekä voimaantuakseen. Nuoret ja opiskelijat ovatkin siinä varsin eri vaiheissa. Ohjaajan on hyvä selvittää kuinka voimaantunut nuori ohjattava on. Toisten kanssa käydyt keskustelut ja ohjaajan palaute tuovat voimavaroja, jotka edistävät voimaantumista. Myös keskustelut, reflektoinnit, asioiden kyseenalaistamiset turvallisen, luotettavan ja tutun henkilön kanssa mahdollistavat voimaantumista. Elämässä, sekä nimenomaan opinnoissa, tarpeelliset metataidot kehittyvät reflektoidessa ja voimaantuminen mahdollistaa niiden paremman käytön. (Pekkari 2009, 89-90.)

Voimaantumistutkimuksen mukaan nuorten voimaannuttamiseen ja sen edistämiseen kiinnitetään huomiota. Suojaavien tekijöiden lisääminen auttaa saavuttamaan nuorten paremman hyvinvoinnin. Nuorten elämän eri osien parantamista vahvistetaan osallistavilla ja nuorisovetoisilla prosesseilla myönteisien taitojen, asenteiden ja käyttäytymisen saavuttamiseksi. Nuoruus on monelle haastava kausi. Erityisesti niille nuorille, jotka ovat kokeneet monia psykososiaalisia riskitekijöitä kuten matala itsetunto, toivottomuus, traumalle altistuminen, on epäsosiaalisen käyttäytymisen riski merkittävästi kohonnut. Toisaalta nuoruus tarjoaa nuorille tilaisuuden edistää vahvuuksia ja kasvattaa näin ollen positiivisten tulosten mahdollisuutta. (Morton & Montgomery 2013.)

Hokkanen (2014, 44) kirjoittaa väitöskirjassaan valtaistumisen ja voimaantumisen liittämistä useampiin termeihin kuten emansipoitumiseen, hallinnan- ja pysyvyydentunteen voimistamiseen, subjektiivisuuden ja tietoisuuden kehittymiseen, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen aseman nousemiseen sekä toimijuuden vahvistumiseen. Jokainen termi täyttyy myönteisillä muutoksilla, vaikka voimaantumisen ja valtaistumisen fokus, tekijä sekä toiminnan rajaukset vaihtelevat. Käsitteellä luonnehditaan prosessia, jossa nähdään kehitysmahdollisuus ja jonka lähtökohtana on tavoittaa parempi tilanne myönteisellä luottamuksella. Tämän myönteisyyden taustalla on lähtötilanne, johon siihen tyytymätön yksilö haluaa muutosta. Voimaantumiseen liittyy voimaantuneisuutta lisääviä ilmiöitä ja asioita. Voimaantuminen mahdollistaa asian tai asioita, jotka eivät olisi muutoin mahdollisia. Voimaantuminen kasvattaa hyvinvoinnin lisäarvoa niin yksilön, yhteiskunnan kuin yhteisönkin elämään. Se saa tehtyä hyvän tekemisestä näkyvää ja näin myös palkitsevan ominaisuuden. (Räsänen 2014, 31.)

Suhteessa päivittäiseen toimintaan ja yhteisöelämään voimaantumista on tutkittu vähän. Ihmisten elämässä voimaantumisella on kuitenkin sekä ihmisten että yhteiskunnan välisiä ulottuvuuksia. Mielenterveysongelmia sairastavien kohdalla on kiinnitetty entistä enemmän huomiota heidän ajankäyttöön sekä sen suhteesta terveyteen ja hyvinvointiin. Tätä aihetta käsittelevän tutkimuksen mukaan korkeamman sitoutumisen on nähty liittyvän huomattavasti suuremmin parempaan elämänlaatuun, voimistuneeseen itsetuntoon, oireiden vähenemiseen, itsenäiseen asumiseen, työskentelyyn sekä opiskeluun ja aktiivisuustasoon. Vastaavuus oli hyvä kykyjen, toiminnan suorituskyvyn ja ympäristövaatimusten välillä. (Bejerholm & Björkman 2010.)

Voimaantumisella on tavoitteena parantaa ihmisten elämää voimavaroja siirtämällä. Voiman siirto voi aiheuttaa rakenteellisia muutoksia muun muassa koulutuksen ja työllistymismahdollisuuksien, terveydenhuollon tai asumisen suhteen. Ihmiset voivat voimaantua myös sosiaali-psykologisilla muutoksilla, kuten tuntemalla kuuluvansa ystäväpiiriin saaden heiltä tukea. Myös innostava työympäristö, identiteetti tai luonteenpiirre ja saavutuksien tunteminen voi voimaannuttaa. Voimavarojen siirto tarjoaa yleensä enemmän vaihtoehtoja parempaan tunteen hallintaan ja itsetehokkuuteen. Paremmalla kontrollin hallinnalla, kuten on todettu, voi vuorostaan olla merkittävä vaikutus terveyteen ja elämän tyydytykseen. Vaikka voimaantuminen on käsitteenä tunnettu ja sovellettavissa oleva monilla aloilla, se on saanut melko vähän teoreettista huomiota. (Weidenstedt 2016.)

2 NUORET PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ

Nuori, joka syntyy Suomeen, pääsee heti syntyessään hyvinvointivaltion takaamien peruspalveluiden piiriin. Nämä palvelut, kuten neuvola, päivähoido, koulu ja mahdolliset kohdennetut palvelut, tavoittelevat sitä, että kasvava nuori kiinnittyy suomalaiseen yhteiskuntaan ja hänestä tulee itsenäinen aikuinen. Se millainen, palvelupolku yksittäisen nuoren kohdalle muodostuu, riippuu tarpeista, nuoren käytettävissä olevista resursseista sekä palveluiden saatavuudesta ja laadusta. Kun pohditaan nuorten palveluiden käyttöä, tulee eteen kysymykset siitä, miten tunnistetaan erilaisista lähtökohdista tulevien nuorten tarpeet sekä millaisia mahdollisuuksia nuorilla on palvelujärjestelmässä toimimiseen. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 7.)

Suomen perustuslaissa (731/1999, § 19) taataan jokaiselle yhtäläinen oikeus sosiaaliturvaan, välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Myös nuorisolaissa (1285/2016) korostetaan sitä, että nuorella on oikeus saada tarvitsemiaan palveluita. Poliittinen ilmapiiiri ja päätöksenteko vaikuttaa siihen, missä määrin, millä ehdoin ja mihin nuorten aikuisten tarpeisiin palveluiden tulisi vastata. Julkista keskustelua on pitkään hallinnut huoli nuorten syrjäytymisestä ja sitä myötä muodostumisesta suureksi kulueraiksi. Nuorten siirtyminen koulutusjärjestelmän sisällä eteenpäin ja koulutuksesta työelämään toivotaan tapahtuvan ripeästi, vaikka aikuistumisen reitit ovat monimutkaistuneet. Erilaiset aktivointitoimenpiteet tukevat tätä ripeyttä siirtymissä, jotta nuoret saadaan tuottaviksi työntekijöiksi kustannustehokkailla keinoilla. Taustalla tässä ajatusmallissa on huoli suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudesta. (Aaltonen & Kivijärvi 2017, 14.)

Aaltonen & Berg (2015, 50) kirjoittavat artikkelissaan, että työntekijät kertoivat nuorten tavoittelevan pois asiakkuudesta sekä miettivän tulevaisuuttaan ja elämässä eteenpäin menemistä enemmän kuin vanhemmat asiakkaat. Nuorten kanssa työskenneltäessä tarvitsee kiinnittää huomioita vuorovaikutukseen. Nuorelle ei saa tulla tunnetta, että häntä pidetään huonompana tai ettei hän olisi tervetullut. Vaikka nuoret ovat taitavia käyttämään sähköisiä palveluita, ovat he tietämättömiä sosiaaliturvasta ja yhteiskunnan palveluista. Nuorten kanssa palveluissa on hyvä aloittaa aivan perusasioista. Heitä on mahdollista saada eteenpäin hyvin pienelläkin ohjauksella.

Nuorten kanssa työskenneltäessä luottamuksellisen suhteen luominen on tärkeää. Työntekijät kertovat nuorten luottamuksen viranomaisiin olevan vähäistä. Nuoret saattavat jännittää tapaamisia paljonkin, joten tilanne jossa nuori tapaamisen lopuksi toteaa, ettei tilanne ollutkaan niin paha, on merkki onnistuneesta kohtaamisesta ja luottamuksen rakentumisesta. Nuorilla voi olla epärealistisia ajatuksia esimerkiksi työ- tai kouluelämästä ja tällöin työskentely saattaa olla haastavaa työntekijälle. Haasteita työskentelylle tuovat myös nuorten hankalat elämäntilanteet, joissa näyttäytyy esimerkiksi päihteet tai mielen-terveysongelmat. Haastavia ovat myös tilanteet, joissa palvelut eivät kohtaa nuorten tarpeiden kanssa. Työntekijät kertovat hankaliksi ne tilanteet, joissa nuorelle on kertynyt isoja haasteita jo alaikäisenä, ennen esimerkiksi te-palveluiden piiriin siirtymistä ja näiden jo olemassa olevien haasteiden selvittäminen vie aikaa. (Aaltonen & Berg 2015, 52.)

Luottamuksen merkityksestä kirjottavat myös Pajamäki ja Okker (2018, 74). Luottamus-suhteen rakentuminen on haastavaa, kun työntekijät vaihtuvat usein. Lisäksi luottamus-suhteen rakentumista vaikeuttaa se, jos nuori kokee työntekijän puolelta kiireentuntua. Työntekijöiden vaihtuvuus aiheuttaa myös sen, ettei kenelläkään ole välttämättä kokonaiskuvaa siitä, miten nuori voi. Kokonaiskuvan saamiseksi tulisi olla riittävät resurssit siihen, että nuorten palvelut voisivat rakentua siten, että yksi ja sama henkilö on vastuussa nuoren palvelukokonaisuudesta. Tällainen malli mahdollisesti madaltaisi asiointikyn-nystä, joka nuorilla usein on henkinen. Lisäksi luottamussuhteen rakentuminen olisi hel-pompaa ja nopeampaa, eikä tiedonsiirtoasiat haittaisi nuoren etenemistä. (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 130.)

Mäkinen ja Halonen (2017, 16-169) kirjoittavat nuorten kohtaamien työntekijöiden ase-masta yhteiskunnan palveluiden portinvartijoina ja siitä, kuinka kohtaaminen voi olla nuorelle kahtiajakoinen kokemus. Ohjaus voi lähteä liikkeelle joko menneisyyden ja re-kisterien kautta tai sitten voidaan lähteä liikkeelle tämän hetkisestä tilanteesta ja katsoa eteenpäin. Ammattilaisen kanssa kohtaaminen voi joko vahvistaa nuorta ja hänen koke-mustaan kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisesta tai sitten kohtaaminen voi vahvistaa mah-dollisia jo aiemmin saatuja leimaamisen kokemuksia. Jos nuori kokee tulleen leima-tuksi tai vähemmän arvokkaaksi, saattaa hän ajautua yhteiskunnan reunalle tai joskus jopa ulos palveluverkosta. Jos kohtaaminen rakentuu kunnioittavan kohtaamisen pohjalle, voi nuoren aiemmin saamat leimat pienentyä tai hävitä kokonaan ja tällöin kohtaaminen aut-taa nuorta hänen omilla ehdoillaan saamaan otetta omasta elämästään. Ohjauksessa

voidaan nuorelle luoda kokemus kuulumisesta ja näin ollen lisätä nuoren osallisuuden ja kuuluvuuden tunnetta niin lähiympäristöönsä kuin laajemmin koko yhteiskuntaan. Keinoina tässä on tasavertaisuus ja yhdessä toimiminen.

Palvelurakenteen kankeus ja muutokset haastavat nuoria palveluiden käyttämisessä. Nuoret saattavat kokea ennalta määrättyt ajat ahdistavina, painostavina ja pakotettuina, jolloin on vaikea avautua mieltä painavista asioista. Ahdistavuutta voidaan pienentää tapaamispaikan valinnalla, kuten esimerkiksi etsivässä nuorisotyössä tehdään. Yksi haaste on myös, ettei apu tavoita nuoria silloin kun tarve ilmenee. Monille ammatilaisille on pitkät jonotusajat sekä ammatillaiset työskentelevät virka-aikaan. (Pajamäki & Okker 2018, 76.) Aaltonen, Berg ja Ikäheimo (2015, 132) kirjoittavat nuorten toivovan mahdollisuutta päivystysluonteiseen henkilökohtaiseen asiointiin. Sähköinen asiointimahdollisuus ei siis lisää palveluiden saavutettavuutta. Nuoret kokevat sähköpostitse asioinnin epämiellyttävänä, eivätkä halua sitä käyttää. Puhelinpalvelu taas nähdään epävarmana ja ruuhkaisena. Päivystysluonteisia palveluita tulisi kehittää nuorten mielestä helposti lähestyttävillä palvelumuodoilla.

Hyppönen ja Paananen (2019) kirjoittavat nuorten toivovan aikuistumiseen vahvempaa tukea sekä sitä etteivät he jäisi elämän nivelvaiheissa yksin. Oman tulevaisuuden pohdinnassa nuoret näkevät vertaistuen tärkeänä, mutta toivovat suunnitelmien tekemiseen luotettavaa aikuista mukaan. Nuoret myös toivovat yhteiskuntaan hyväksyvämpää ilmapiiriä ja huolehtimisen kulttuuria. Kiitoksen ja kehujen määrää nuoret myös kasvattaisivat ja muutenkin muuttaisivat suomalaista palautteenantokulttuuria positiivisempaan suuntaan. Nuoret toivoivat myös asennemuutosta yksin pärjäämisen ihannoinnista siihen suuntaan, ettei kaikesta tarvitse selvitä yksin ja on vahvuutta hakea apua. Epäonnistumisen hyväksyminen luonnolliseksi ja hyväksyttäväksi osaksi elämää auttaisi nuorten mielestä asennemuutoksessa. Tärkeäksi nuoret kokivat arvostuksen osoittamisen kehumalla ja oman toiminnan kehittämiseen annettavilla ideoilla.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata lahtelaisten nuorten osallisuuden kokemuksia työllistymistä edistävissä palveluissa. Pyrkimyksenä on selvittää nuorten ajatuksia siitä millaiset tekijät palveluissa edesauttavat nuorten edistymistä omalla työllistymisen polullaan. Tavoitteena on kehittää lahtelaisten nuorten palveluita.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia ovat nuorten kokemukset osallisuuden toteutumisesta työllistymistä edistävissä palveluissa?
2. Minkälaiset asiat edistävät voimaantumista nuorten kokemusten mukaan?

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty puolistrukturoitulla teemahaastattelulla. Aineiston analyysimenetelmänä on induktiivinen teemoittelu.

4.1 Opinnäytetyön toteutuspaikka

Lahti on yksi Suomen suurimmista kaupungeista ja työttömyystilastoissa synkimmästä päästä. Vuoden 2018 lopussa sekä Lahden että Joensuun työttömyysaste oli 14,3 %, mutta tilastossa Lahti oli ensimmäisenä, koska työttömyys oli laskenut vähemmän kuin Joensuussa. (Mero 2019.) Lahden tilannetta työttömyyteen liittyen vertaamme tässä opinnäytetyössä Joensuuhun, Poriin sekä Kouvolaan. Porin ja Kouvolan työttömyysaste oli vuoden 2018 lopussa molemmilla paikkakunnilla 12,4 %, joten niiden tilanne oli hieman Lahtea parempi. Nuorisotyöttömien määrässä muutos vuoden 2017 joulukuusta vuoden 2018 joulukuuhun oli Lahdessa 60 henkilöä vähemmän, ainoastaan Porissa oli vähemmän pienentynyt nuorisotyöttömyys henkilöiden määrässä, 38 henkilöä. Joensuussa vähennys oli 190 henkilöä ja Kouvolassa 119 henkilöä. Lahdessa nuorisotyöttömien määrä on vähentynyt vuodesta 2015 alkaen tasaisesti, mutta verrattain vuoteen 2012, on määrä lisääntynyt 90 henkilöllä. (Mero 2019.)

Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2018 työttömyystilastoissa Lahden työvoiman määrä on 56 791 henkilöä, Joensuun vastaava luku on 35 419, Porin on 39 137 ja Kouvolan 38 473. Lahti on vertailukaupungeistamme suurin työvoiman määrässä, mutta Joensuussa on prosentuaalisesti korkein työttömien osuus työvoimasta 14,7 %, joka on työttömien määrässä 5200 henkilöä. Lahden vastaava luku on 14,0 % (7978 henkilöä), Kouvolassa luku on 12,0 % (4620 henkilöä) ja Porissa 11,6 % (4527 henkilöä). Nuorten osuus työttömistä on Lahdessa 14,3 % (1138 henkilöä), Joensuussa 16,6 % (865 henkilöä), Kouvolassa 14,0 % (647 henkilöä) ja Porissa 15,0 % (680 henkilöä). Lahden tilanne oli näistä vertailtavista kaupungeista toiseksi paras, vain Kouvolassa oli pienempi prosentti. (Työ- ja elinkeinoministeriö. Työnvälitystilasto)

Muuttoliiketutkija kertoo Ylen uutisessa että, Lahdessa on rakennetyöttömyyttä, jonka purkaminen on haastavaa ja vaatii pitkäaikaisia toimia usean valtuustokauden yli. Lahdessa on paljon nuoria, joilla ei ole ammatillista koulutusta lainkaan. Osa nuorista työttömistä on sellaisia, joille työttömyys on periytynyt vanhemmilta tai jopa isovanhemmilta. Lisäksi Lahteen muuttaa paljon kouluttautumattomia nuoria ja koulutetut muuttavat työn perässä pois. (Pirilä, 2019.) Lahtelaisten nuorten tilanne on tullut esiin myös Helsingin Sanomien syrjäytymisvertailusta 2017, jossa Lahti sijoittui sijalle 19/176, mitä pienempi luku, sitä huolestuttavampi tilanne. Vertailun mukaan Lahden nuorille on kasaantunut paljon huonovointisuutta ja esille nousi myös suuri toimeentulotukea saavien määrä.

4.2 Aineiston keruuprosessi

Opinnäytetyömme tutkimuslupa haettiin Lahden kaupungin nuorisopalveluilta. Luvan saatuaamme lähetimme osalle nuorisopalveluiden työllisyyspalveluiden työntekijöille sähköpostitse kirjeen, jossa kerroimme, millaisia haastateltavia tarvitsisimme haastateltaviksi. Työllisyyspalveluihin kuuluvat työntekijät ovat Ohjaamon aulatyöntekijät, työhönvalmentajat, työpajojen työ- ja yksilövalmentajat sekä etsivän nuorisotyöntekijät. Jätimme työpajojen työvalmentajat pyyntömme ulkopuolelle, koska yksilövalmentajat tekevät töitä samojen nuorten kanssa ja heillä on parempi tieto nuoren historiasta kuin työvalmentajalla. Tämän pyynnön myötä saimme kaksi haastateltavaa yhdeltä yksilövalmentajalta. Viisi haastateltavaa saimme omien työelämäkontaktiemme kautta.

Kaikilla seitsemällä nuorella oli kokemusta useammasta kuin kahdesta eri Lahdessa tarjottavasta työllistymistä edistävästä palvelusta. Tässä opinnäytetyössä työllistämistä edistäväksi palveluksi luetaan Nuorisopalveluiden toiminnoista Ohjaamon palvelut, työhönvalmennus, työpajatoiminta ja Starttivalmennus. Muita palveluita, joita tässä opinnäytetyössä haastatellut nuoret ovat käyttäneet, ovat kolmannen sektorin toimijoiden yksilö- ja ryhmävalmennukset. Näiden edellä mainittujen palveluiden lisäksi nuorilla on taustalla ammatillisia opintoja, keskeytyneitä sekä loppuun saatettuja, ammattikorkeakoulu opintoja, näistä vai keskeytyneitä, ja erilaisia sosiaali- ja terveystalvueluita. Opinnäytetyössä ei tulla käsittelemään palveluita nimeltä, koska tavoitteenamme ei ole arvottaa palveluita suhteessa toisiinsa. Tässä opinnäytetyössä keskitymme vain työllistymistä edistäviin palveluihin.

Opinnäytetyömme aineistonhankintamenetelmänä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Valitsimme haastattelun, koska se on menetelmänä mielekästä silloin, kun halutaan tuottaa tietoa esimerkiksi mielipiteistä, käsityksistä, havainnoista, asenteista, arvoista tai kokemuksista (Koppa 2015). Haastattelut jaotellaan karkeasti sen perusteella kuinka valmiita ovat kysymykset ja vastausvaihtoehdot. Strukturoidussa haastattelussa on kysymykset ja vastausvaihtoehdot valmiina. Strukturoimattomassa haastattelussa ollaan lähellä tasavertaista keskustelua ilman valmiita kysymyksiä. Näiden kahden ääripään välissä on puolistrukturoituhaastattelu, jossa haastattelijalla on joitakin ennalta määriteltyjä kysymyksiä. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, 29; Ruusuvoori & Tiittula 2005, 11-12.) Käytimme puolistrukturoitua mallia, koska halusimme tiettyihin kysymyksiin vastaukset ja sen lisäksi antaa tilaa nuorten ajatuksille ja mahdolliselle kokemustiedolle.

Andres (2012, 56-57) toteaa haastattelujen käytön yhdeksi huonoksi puoleksi sen, että haastattelua ei voi koskaan suorittaa nimettömänä. Haastattelija kohtaa aina haastateltavan kasvokkain, jolloin nimettömyys ja anonymiteetti on automaattisesti vaarantunut. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysalalla käytettynä haastattelu voi osoittautua haastavaksi, etenkin jos kyse on kovin henkilökohtaisista tai arkaluonteisista aiheista. Tässä opinnäytetyössä haastateltavista kaikki olivat jollekin tekijälle tuttuja, mutta teimme haastattelu jakoa niin ettei tutuin työntekijä ole haastattelijana. Aiheemme oli henkilökohtainen, mutta ei kuitenkaan kovin arkaluontoinen, joten koemme että nuoret vastasivat hyvin kysymyksiimme.

Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Ensimmäinen haastattelu suoritettiin yhden haastattelijan toimesta ja käytimme sitä testihaastatteluna. Testasimme siinä haastattelurungon (Liite 1) toimivuutta. Muut haastattelut toteutettiin pareittain. Toinen parista toimi varsinaisena haastattelijana ja toinen tarkkailijana, joka täydensi tarvittaessa kysymyksiä, esitti lisäkysymyksiä, teki muistiinpanoja ja varmisti äänityslaitteiden toimivuuden. Haastattelut nauhoitettiin kahdella ääninauhurilla. Jokaisen haastattelun jälkeen ääninauha tallennettiin tietokoneelle salattuun tiedostoon. Varsinaisena haastattelijana toiminut litteroi haastattelun tekstimuotoon, joka myös tallennettiin salatusti.

Tavoitteenamme oli saada viidestä kahdeksaan haastateltavaa. Olimme varautuneet täydentämään aineistoa puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, mikäli emme olisi saaneet riittävää määrää haastateltavia. Saimme tutkimukseemme seitsemän haastateltavaa,

testihaastattelu mukaan luettuna. Saimme aineistoa riittävästi haastatteluilla, joten täydentävää kyselyä ei tarvittu. Haastatellut nuoret ovat iältään 23-29 -vuotiaita, joista on kaksi naista ja viisi miestä. Emme ole eritelleet haastatteluja iän tai sukupuolen mukaisesti, emmekä tutkineet kokemusten eroavaisuuksia eri sukupuolten välillä. Opinnäytetyössämme haluamme tuoda yleisesti esiin lahtelaisten nuorten kokemuksia. Nuorten haastatteluhetken status vaihteli. Kaksi nuorta oli haastattelu hetkellä työkokeilussa, yksi osa-aikatyössä, kaksi kuntouttavassa työtoiminnassa, yksi työhönvalmennuksessa sekä yksi kolmannen sektorin toiminnassa. Kaksi nuorista odotti syksyllä alkavia opiskeluita, muiden jatkosuunnitelmat eivät olleet vielä selvillä.

4.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyömme aineiston analysointimenetelmänä on teemoittelu. Teemoittelun käyttäminen on luonteva analyysimenetelmä teemahaastatteluaineistossa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 105). Eskolan & Suorannan (1998, 129) mukaan teemoittelun avulla tutkimusaineistosta saadaan esille erilaisten vastausten kokoelma esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja sitä kautta saada vastauksia jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemiseksi. Tutkimuskysymysten vastaamisen lisäksi tarkoituksenamme on saatujen vastausten pohjalta tuoda Lahden kaupungille kehittämisehdotuksia nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi tuomalla esille, millaisia palveluita nuoret toivovat ja millaisesta tuesta he ovat kokeneet hyötyvänsä.

Saamamme haastatteluaineisto oli runsasta. Haastattelumateriaalia kertyi yhteensä 4 tuntia 14 minuuttia ja 59 sekuntia. Lyhyin, testihaastattelu, kesti 9 minuuttia 16 sekuntia. Pisin haastattelu oli kestoltaan 48 minuuttia ja 20 sekuntia. Haastatteluista tuli litteroitua aineistoa fontilla Calibri, koko 11 ja rivivälillä 2, yhteensä 121 sivua. Ruusuvuori & Tiitula (2005, 13) mainitsevat haastattelun olevan sen osallistujien yhteisen toiminnan tulos, jossa varsinainen vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä on merkityksellisessä roolissa.

Haastattelut suoritettiin kevätkesällä 2019. Haastattelun jälkeen haastattelijana toiminut kuunteli haastattelun läpi ja litteroi aineiston. Aineiston litteroinnilla tarkoitetaan aineiston kirjoittamista tekstimuotoon (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138). Litteroinnin jälkeen

haastattelija kuunteli aineiston vielä läpi, tarkistaen litteroinnin oikeellisuuden ja tehden tarvittavat korjaukset litteroituun aineistoon. Tämän jälkeen hän tallensi sekä litteroidun että nauhoitetun haastattelumateriaalin Microsoft Teamsiin luotuun opinnäytetyötiimin salattuun tiedostoon. Tiedostosta pääsimme tulostamaan haastatteluaineiston ja aloittamaan haastattelumateriaaliin tutustumisen. Luimme haastatteluaineiston useaan kertaan läpi, samalla tehden siihen merkintöjä ja havaintoja. Eskolan (2018, 219) mukaan aineiston huolellinen tunteminen on edellytys onnistuneelle analyysille, teemoittelulle. Aineistoon tutustumisen jälkeen olemme keskustelleet havainnoistamme ja ajatuksistamme aineistosta esiin nouseviin seikkoihin. Hirsjärvi & Hurme (2008, 138) nimittävät tätä yhteistä keskustelua ryhmäprosessoinniksi.

Aineiston huolellisen läpikäynnin jälkeen, olemme järjestelleet aineiston uudelleen teemoittain. Hirsjärven & Hurmeen (2000, 173) mukaan teemoittelussa etsitään litteroidusta aineistosta yhdistäviä piirteitä, jotka ovat samankaltaisia keskenään. Tällöin esiin nousevat asiat saattavat pohjautua joko teemahaastattelun ennalta määriteltyihin teemoihin tai ovat kokonaan uusia. Tarkastelimme haastatteluaineistoa ennen kaikkea tutkimuskysymysten näkökulmasta. Etsimme tulostetusta materiaalista yhteneväisyyksiä ja merkitsimme niitä eri värein löytämiemme teemojen ja asiasanojen mukaisesti sekä teimme niistä erillisen teema- ja asiasanaluettelon.

Aineiston uudelleen järjestelyn jälkeen, saatujen teema-aineistojen keskeiset vastaukset tiivistetään omin sanoin. Analyysin tehtävänä onkin tiivistää aineisto ja vastata asetettuun tutkimusongelmaan. (Eskola 2018, 221; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 95.) Teemoittelussa on kyse olennaisten asioiden etsimisestä haastatteluaineistosta ja pelkistämällä nämä yhteneväisiksi teemoiksi (Moilanen & Rähä 2018, 60).

Analyysitapamme on induktiivista eli tulokset ovat aineistolähtöisiä. Tämän johdosta opinnäytetyömme tulokset ovat hyvin lähellä aineistoa ja sitä ympäröivää viitekehystä. Tulososiossa laadullinen tutkimus säilyttää alkuperäisen muotonsa, jopa sanatarkasti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 136; Moilanen & Rähä 2018, 60-61). Käytännössä tämä tarkoittaa opinnäytetyössämme sitaattien käyttämistä selventämään ja tarkentamaan nuorten ajatuksia osallisuudesta ja voimaantumisesta.

Opinnäytetyön tulososioon olemme valinneet tutkimuskysymysten mukaiset teemat. Pääteemoiksemme muodostuivat osallisuus ja voimaantuminen.

Taulukko 1. Esimerkki haastatteluaineiston teemoittelusta

Alkuperäiset ilmaukset	Yläteemat	Pääteema
<p>”...mä en ihan ehkä tiä otetaaks mua aina ... niinku tosissaa.”</p> <p>”...ett painostaa tekemään niitä juttuja, mutta ei kuitenkaan liian rankasti...”</p>	<p>Asiakkaan kuulluksituleminen</p> <p>Vuorovaikutus</p>	<p>Voimaantuminen</p>
<p>”Ett varsinkin kun lähetään ettiin sun omalle elämälle uutta päämäärää niin sit siin pitää olla sellain ihminen johon sä pystyt luottaan ja joka pystyy sit oikeesti jo vähän niin kun tunteen sua...”</p> <p>”...pääsee purkaa tai niinku sanoo jollekkii niinku asiat tai niinku kertomaa ett mitä mielessä o”</p>	<p>Asiakkaan kuulluksituleminen</p> <p>Vuorovaikutus</p> <p>Luottamussuhde työntekijään</p>	
<p>”... on vaihtunu aika paljon ihminen. Mulla siis tota on aina joku uus uus tyyppi siellä vastassa... Ei se must kyl kauheen mukavaa oo ... Ett vois olla sama ihminenki...”</p> <p>” ... koska se työntekijäjuttu vaihtu, niin sitten se kaikki mitä oltiin tehty, ett se vähän niinkun katos.”</p>	<p>Luottamussuhde työntekijään</p> <p>Työntekijän pysyvyys</p>	

5 NUORTEN OSALLISUUDEN KOKEMUKSET JA VOIMAANTUMINEN

5.1 Käytännön kokemukset palveluohjauksesta ja palveluista

Haastattelujen perusteella jokainen nuori koki osallisuutta palveluihin ohjauksessa sekä sen sisällöllisessä toiminnassa. Riippuen palvelun rakenteesta vaikuttaminen sisältöön on vaihdellut, mutta käytännössä jokainen nuori toi esiin kokemuksen omasta mahdollisuudesta vaikuttaa palvelun sisältöön jollakin tasolla. Myös palveluihin ohjautumisissa nuoret kokivat pystyneensä vaikuttamaan siihen, mihin palveluun he osallistuisivat. Yli puolet haastateltavista toi esiin mahdollisuuden käydä etukäteen tutustumassa suunnitella olevaan palveluun. Nämä etukäteen sovitut tutustumiset koettiin tärkeänä osana suunnitelmaa, jolloin nuoren ei tarvinnut tietää heti oliko kyseessä juuri itselle sopiva palvelu. Päätöksen palvelun aloittamisesta pystyi tekemään tutustumisen jälkeen. Yksi nuorista kuvasi tutustumisen merkityksellisyyttä seuraavasti:

Ett oli se niinku helpompi, ett kävi tutustuu niinku aikasemmi ja sai ite miettiä, ett meneekö vai ei. Ett se tutustuminen helpotti siin ettei vaan kerralla laitettu sit sinne... Mun mielest pitäis olla aina sellain ett, ettei kato vaa laiteta sinne ett, jos ei tykkääkään nii sit se o vähä vaikee sit alkaa peruu. (H2)

Palveluiden piiriin lähteminen tai pääseminen oli tuonut nuorille hyvin monenlaisia myönteisiä merkityksiä eri elämän osa-alueille. Kotoa liikkeelle lähtemistä ja pääsemistä ihmisten pariin, piti usea nuori merkittävämpänä muutoksena aikaisempaan tilanteeseen nähden. Osa nuorista kertoi olleen jo pidempään lähes ainoastaan kotona, neljän seinän sisällä ennen palveluun ohjautumistaan. Kotiin jääminen ei läheskään aina ole lähtöisin nuoren omasta valinnasta, vaan voi olla seurausta palvelujärjestelmän hitaudesta. Eräs nuori kuvasi turhautumistaan palvelujärjestelmään seuraavasti:

...niinku pallotteluu vähä ja sit ku oli kaikissa paikoissa oli semmost kuu-kausien taukoja aina, ettei ollu semmost mitää jatkuvaa oikein missää. (H7)

Palveluun lähtemisen myötä uudet kontaktit toivat mukanaan sosiaalisia suhteita ja kaveriteita. Tutuksi tulleet ihmiset ja toiminnot vähensivät ”ihmispelkoa”, kuten eräs nuori kuvasi. Elämään tuli tasapainoa, joka auttoi pääsemään erilaisten ongelmien yli. Nuoret kokivat, että palveluun mukaan lähtiessään he saavuttivat erilaisen paikan yhteiskunnassa

ja tulivat osaksi kokonaisuutta. Nuoret kertoivat, että elämän stressitekijät vähenivät palvelun myötä. Palveluissa nuorten oli mahdollisuus käydä omaa tilannetta ja asioita läpi yhdessä toisen nuoren tai työntekijän kanssa.

Kun mun lähtökohdat silloin oli, ett ei ole lähtenyt kotoa ties, kuinka pitkään aikaan, kaikki ahistaa, oksettaa, apua, niin siis kylhän se autto ihan älyttömästi. Se ett niinku ett pysty välil puhuuki ihmisille eikä tarvinnu vaan epätoivoisesti pyöriä jossain sängynpohjalla silleen ett mitäköhän mä nyt teen. (H4)

Uusea nuori koki jännitystä kohdata vieraita ihmisiä, joten palveluun mukaan lähteminen haastoi heitä henkilökohtaisesti näiltä osin. Aktiivinen palveluun osallistuminen toi syyn kotoa pois lähtemiseen, tuoden elämään enemmän säännöllisyyttä.

Eka vaa jännitti ett minkälaisii ihmisiä mut hyvin se meni ja sai niiku arjen tasapainoo ett oli jotain, tai no siihen, ettei tarvinnu vaa koton olla. (H2)

Haastattelussa nuoret kuvasivat olleensa yksilövalmennuksen lisäksi ryhmätoiminnoissa. Ryhmien kautta nuoret saivat erilaisia kokemuksia liikunnan, erilaisten pelien ja omaa elämää ja tulevaisuutta suuntaavien tehtävien myötä. Nuoret kertoivat saaneensa ryhmän myötä lisää sosiaalisia kontakteja. Yksi nuorista kertoi saaneensa ryhmästä kavereita ja kuvasi ryhmässä mukanaolon vaikutusta seuraavasti:

...No sit mä lähin sinne ryhmään ja siellä niin kun oli tosi pitkiä keskusteluja muitten nuorten kanssa ja siel oli kaikennäkösiä ideoita, jotka lenteli ja tollain niin, sain vähän niin kun inspiraatiota itekkin, että mikä vois olla se omakin juttu. Ja muutenkin pääs vähän muittenkin nuorten kanssa olemaan tekemisissä, se oli tosi tärkeetä. Ettei vaan ollut, kun mä muutin tänne niin mä en hirveesti tuntenut täältä ketään. Niin sai vähän semmosta sosialisointumistakin siihen sitten. (H6)

Säännöllisen tekemisen ja toiminnan saaminen omaan elämäntilanteeseen esiintyi jokaisen nuoren haastattelussa. Säännöllisyys toi elämään puuttuvia rutiineja, perusasioita sekä mielekästä toimintaa. Tavoitteet palveluihin mennessä lähtivätkin liikkeelle päivärytmin tasaamisesta, korjaamisesta tai sen saamisesta. Nuoret kaipasivat vuorokausi- ja unirytmien muutosta. Vuorokausi- ja unirytmien korjaantumisen kautta, nuoret saivat myös yleistä parannusta omaan elämäänsä. Nuoret kertoivat myös yleisen jaksamisen ja olemisen kohentuneen palvelussa aloittamisen myötä.

Varmaan se, että se on niinku toistuvaa, sellanen asia missä on sosiaalista puolta, ei vaan sellasta tekemistä, ja tutustumisesta ja kaikkee että, niinku oikeesti kaikki sellai perusasia mikä pitäis muutenkii nii olla elämässä, kun se puuttu nii sit se löyty sieltä. (H4)

...kyl mä koen, että... koska en ollut niin pitkään aikaan missään, ni sit että oppis niin siihen että joka päivä viikolla mennään niin kun johonkin ja tehdään niin kun jotain. (H3)

Työelämätaidot olivat yksi tärkeimmistä ryhmässä opituista asioista. Päivärytmin ja sosiaalisten tilanteiden hallinnan lisäksi nuoret saivat ryhmässä tutustua erilaisiin uravaihtoehtoihin. Nämä toivat uusia näkökulmia nuorten tulevaisuuteen, oman elämän suunnitteluun ja sen rakentamiseen.

... että niin kun siel on oppinut sellasii työelämätaitoja mitä ei ollut aikaisemmin ja sitten on päässyt myöskin tutkimaan, et minkälaista työtä mä edes tykkäisin tehdä. Että se on ollut mulla iso ongelma just, koska en mä tiedä mitä mä haluan... (H3)

Nuoret kertoivat huonoista kokemuksistaan työelämään liittyen, jotka heijastuvat edelleen heikentyneenä itsetuntona. Sosiaalinen vuorovaikutus ja kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa kannusti ja vahvisti nuorten kokemuksia työelämässä pärjäämisestä tulevaisuudessa. Eräs nuori kuvasi vastaavaa tilannetta seuraavasti:

...mul on just sellaset traumat työhön liittyen, että ei oo löytänyt työtä. Kerran kun on ollut työharjoittelussa niin se on ollu traumaattinen kokemus ja nii edelleen nii, niinku se on taas antanut vähän kannustust vähän siihe, että ehkä sinä pärjät työelämässä joku päivä, kun se o ollu taas omas pääs seläst että ei tuu mitää... (H4)

Palveluiden myötä nuorten elämään tuli tasapainoa, joka auttoi pääsemään erilaisten ongelmien yli. Jokaisella nuorella oli kokemus terveyteen liittyvistä asioista, jotka olivat elämänpolulla tuoneet mukanaan erilaisia haasteita tulevaisuuden rakentamiseen ja rakentamiseen. Nuoret kokivat apua konkreettisesta tuesta, esimerkiksi hoitokontaktin aloittamiseksi.

Se oli hyvä... että sai vähän sellasta uutta suuntaa... että mihin lähetään ja...että pääs takas jaloilleen, kun oli vähän pitkään sairastanut ja poissa vähän

kaikesta. Se oli ihan hyvä sellain, ett koppi takas vähän niinku yhteiskunnan pariin. (H3)

..hyötyy on niiku tosi paljo ett on ... auttanu ... ett pääsee elämässä eteenpäin ... kun ittee pelottaa soittaa aina noihi paikkoihi nii sit on ollu apuu siitä, ei tarvii itse soittaa... (H2)

Nuoret kuvasivat palveluita tavoitteellisiksi. Tavoitteet luotiin sekä ennen palveluun menoa että palvelun aikana. Laajemmista tavoitteista pilkottiin pienempiä, konkreettisia askeleita. Tavoitteellinen työskentely suuntasi nuorten ajatuksia tulevaisuuteen ja laajensi nuoren näkökulmaa omasta elämästä ja suunnitelmista.

Ne on ollut niin kun semmosia lyhyt aikaisia tavoitteita aina niin kun kerrallaan ett ei mitään liian isoo palasta. Ett ekana just, että saatas mun nukkuminen ja terveysasiat kuntoon. Sit se onnistu ja mä sain sen hoitokontaktin. Ja sit me mietittiin, että, kun mul ei ole vielä mitään hajua et mitä mä haluaisin tehdä isona. Niin, niin sitten mulle ehdotettiin, että mä menisin semmoseen ryhmään... (H6)

... ett se oli sellanen olikse kaks päivää viikossa neljä tuntii päivässä nii se oli just sellanen sopiva määrä ett sinne pysty menemään ja pysty sietämään sen alun kauhun, että apua täällä on ihmisiä, että mitä minä teen. Ett se niinku auttaa kauheesti siinä, et pääs jotenkin jaloilleen... (H4)

Useammalla nuorella tulevaisuuden suunnitteleminen tuntuu haasteelliselta eikä pidemmän tähtäimen näkymää ole ollut selkeästi nähtävillä. Eräällä nuorella oli kuitenkin selkeä tulevaisuuden haave:

Kyl mä oon niin kun ihan peruskoulusta asti halunnut tulla joksikin ja olla osa yhteiskunnan niin kun tai olla niin kun yks ratas tässä yhteiskunnan mekanismeissa. On sit vaan ollu näit kaikennäkösiä haasteita missä on sit vähän niin kun lipsunut syrjään niiltä raiteilta, mut mul on ollut kuitenkin semmonen niin kun tavoite, ett mä jossain vaiheessa niin kun oon ihan tavallinen ihminen ja tavallisissa töissä ja nii kuin näin, ett se on se mun haave. Ett varmaan sitä kautta on sit ollut sitä energiaa ja saanut ponnistusvoimaa lähteä kokeileen jotain uutta. (H6)

Palvelujen nivelvaiheessa eli yhden palvelun päättyessä ennen kuin toinen palvelu alkaa, kokevat nuoret merkitykselliseksi tutun työntekijän tuen ja kontaktin. Tuki helpottaa jatkosuunnitelmien tekemistä ja toteutumista.

Ja sitten, kun se loppu se ryhmä, niin sitten me jatkettiin kuitenkin sitä henkilökohtaisen valmentajan kanssa ja sit me alettiin miettiä, että mikä ois niin kun seuraava tavoite. (H6)

5.2 Voimaantumista edistäviä tekijöitä

Kaikissa haastatteluissa nuoret toivat esiin työntekijän tärkeän roolin palvelujen tarjoamisessa. Nuoret näkivät työntekijät palvelujen yhteensovittajina, jolloin työntekijän tulee tuntea laajasti palvelujärjestelmä ja eri palvelujen tuottajat tarjotessaan nuorille juuri heidän tilanteeseensa sopivia palveluja. Haastatteluissa tuli ilmi myös se, kuinka sattuman varaisena osa nuorista koki palveluun ohjautumisen onnistumisen.

... se että niil ois aika paljo tietoo siit että mitä kaikkea palveluita on olemassa ja niin edelleen ... ku tosiaa näit on niin paljo että mä en usko että on ketään joka tietää kaikki... Mä muistan että siel oli se keskustelu mikä niinku oli sellanen että... ohjataan nyt sua johonkii fiksuun suuntaan tästä jotenki... (H4)

Suurin osa nuorista toi selkeästi esille omatyöntekijän tärkeän merkityksen. Nuorten mielestä olisi tärkeää, että sama työntekijä olisi mukana heidän asioiden hoidossa pidemmän aikaa. Nuoret kuvasivat pysyvyyden ja jatkuvuuden tärkeyttä yhteisessä työskentelyssä. Tätä edesauttavia tekijöitä olisi hyvä keskusteluyhteys ja luottamussuhde, jotka kuvattiin tärkeäksi usean nuoren toimesta.

Se on se tuki kelle sä juttelet... Että kyl se mun mielestä aika tärkeä on, että on se oma ohjaaja ... pääsee purkaa tai niinku sanoo jollekkii niinku asiat tai niinku kertomaan että mitä mielessä on. (H2)

... siis joittenkin kanssahan sun kemiat vaan kohtaa, ja vaikka se toinen olis kuinka hyvä tyyppi, mut jos teidän kemiat ei kohtaa niin ei siis sit tuu mitään. ... Että se on vähän niin kun arpapeliä melkeimpä, mut kyllä siis ... jos sä nyt työskentelet sosiaalialalla niin kyllähän se olis niin kuin hyvä, että sulla olis empatiakykyä ja sitten ymmärtää sit niin kun voi olla niin kun missä tahansa elämäntilanteessa nuori, joka tarvii niin kun jeesiä. (H6)

Haastatteluissa koettiin omatyöntekijän puuttumisen vaikutukset nuoren tilannetta heikentäväksi. Myös omatyöntekijän poissaolo pidemmän aikaa aiheutti osalle nuorista epäselvyyttä palvelussa mukanaolossa ja omien tavoitteiden löytymisessä. Joissakin

palveluissa ei ole lainkaan varsinaista nimettyä työntekijää nuorelle. Nuoret kokivat oman työntekijän puutteen negatiivisena asiana. Eräs nuori kuvasi jääneensä työntekijän poisolon vuoksi vaille henkilökohtaista tukea eikä nuoren palvelussa ololla ollut tuolloin varsinaista suuntaa:

... ku siel on yksilövalmentajia jotka suunnittelee niin sun kanssa mitä tulevaisuudessa, niin hän oli sellasen kuukauden jakson poissa sieltä ja sitten ei ollut oikeen niinkun korvavaa ihmistä silleen niin kun oltiin tehty alkuun mikä sun tilanne on, mitä me aletaan tekemään... (H3)

Työntekijöiden suuren vaihtuvuuden nuoret kokivat myös haastavaksi. Tämä asetti nuoret aina uudelleen saman tilanteen eteen eli kertomaan tilanteestaan uudelleen ja uudelleen eikä etenemistä tapahtunut niin nopeasti kuin se nuoren mielestäkin olisi kenties ollut mahdollista.

... on vaihtunu aika paljon ihminen. Mulla siis tota on aina joku uus uus tyyppi siellä vastassa... Ei se must kyl kauheen mukavaa oo ... Ett vois olla sama ihminenki... (H5)

...koska se työntekijäjuttu vaihtu, niin sitten se kaikki mitä oltiin tehty, ett se vähän niin kun katos. (H3)

Kaikkien haastateltavien vastauksissa kävi ilmi, että heidän kanssaan on työskennellyt useita eri alojen ammattilaisia. Eräs nuori kertoi, ettei tiennyt keitä tapaamisessa oli mukana tai ketkä työntekijät ovat tällä hetkellä hänen asioitaan hoitavia työntekijöitä.

...siin oli niit jotain..., mul on niit käyntikorttei aika monta en tiää et kuka on kenen. (H7)

... aina kaikki vaihtuu ni.. (huokaus).. ett niinku niiden kaa tulee välil sitä säätöö ett kuka tietää mistäki ja mihi mennään ja ehkä tämä paikka tietää tästä paikasta enemmän ja nii edelleen ni se o vähä säätöö väillä. (H4)

Nuoret kertoivat toiveesta tulla aidosti kuulluksi keskustelutilanteissa. Työntekijän on hyvä varmistaa nuorelta, että on ymmärtänyt nuoren sanoman oikein. Tämä on tärkeää etenkin yhteisen työskentelyn tavoitteiden ja suunnitelman laatimisessa. Huonot kohtaamiskokemukset menneisyydessä tuovat nuorille ennako-olettamuksia uusiin kohtaamiin ja mahdollisesti epäluuloa asioiden eteenpäin menemiseen tulevaisuudessa. Nuorten

tahtiin eteneminen konkretisoi kuulluksi tulemista ja antaa nuorille mahdollisuuden voimaantumiseen. Oikea-aikainen ja sopiva painostus työntekijän taholta, sai nuoren eteenmään tavoitteissaan eteenpäin ja se koettiin positiivisena.

... ku mul on niinku vaikea unettomuus ja sitte mulla on paniikkihäiriö ja muuta niinku tällä hetkellä ... ni tota mä en ihan ehkä tiä otetaaks mua aina niin niinku, miten mä sen sanon, niinku tosissaa. (H5)

Niin jos suoraan lähetään niin kun tuputtaa silleen ett nyt äkkiä työkokoilupaikka, ett soita sinne ja sinne ja sit sovitte ja näin. Pitää olla niin kun ymmärrystä sille, ett jollekin on erikokosia askeleita millä mennään eteenpäin. ... Tajuaa, ett okei nää asiat on vaikeita tälle ja nää asiat on vähän helpompia. Ja selvitetäis ne niin kun aluks. Sen jälkeen ruvetaan vast miettimään ett mitä ja kuinka intensiivisesti... Sitten pikkusen saa olla niin kun, ett painostaa tekemään niitä juttuja, mutta ei kuitenkaan niin kun liian rankasti, koska joillekin saattaa jo pelkästään se, ett se lähtee kotoota kauppaan, niin olla iso askel. (H6)

Haastatellut nuoret toivat esille palvelun joustavuuden tarpeellisuuden nuoren tilanteeseen nähden. Usea nuori koki jossain elämänsä vaiheessa tarvetta tapaamisten sopimisesta myös omaan kotiinsa. Vaikka työntekijöiden tuleminen nuoren omalle alueelle koettiin pelottavana asiana, olisi tämä edesauttanut nuoren tilanteen nopeampaa etenemistä kohti nuoren omia tavoitteita. Eräs nuori kuvasi terveydellistä romahdustaan palvelun aikana, josta huolimatta asiakkuus säilyi nimenomaan palvelun joustavuuden ansiosta:

...mun tila romahti tosi pahasti. Se kesti pari kuukautta. Mä silti niinku yritin käydä siellä ryhmässä parhaani mukaan. Mua vaan niinku rohkastiinkin, ett hyvä ett sä olet edes sen verran mitä sä oikeesti pystyt. Ja ei niinkun mitään, että ei mitään hätää, että tuut sitten, kun pystyt tulemaan. Siel oltiin kyl tosi kannustavia kyllä... (H6)

Pelkästään nuorille kohdennettujen palvelujen merkityksellisyys kuvastui nuorten haastatteluissa selkeästi. Nuorilla oli kokemusta yhdennetyistä palveluista, jossa asiakkaina oli myös nuoria selkeästi vanhempia henkilöitä. Nämä nuoret kokivat olevansa elämässään täysin erilaisessa tilanteessa eivätkä siten kokeneet yhtenäisyyttä heidän kanssaan. Nuorten oli vaikea asettua kyseiseen palveluun elämäntilanteen erilaisuuden johdosta.

... suurin osa niiden asiakkaist oli niit vanhempia ihmisiä, joilla on ihan eri ongelmat kuin mulla.... (H4)

...en oikein niin paljon tykänny sitte... ku siel ehkä ollu sellast oman ikäst seuraa ja must vähän tuntu ett se oli aika erilaisille ihmisille se palvelu niinku jos sanoo sillee suoraan ni se oli semmosille vähän ehkä mil oli asiat sit ihan niinku ihan päin mäntyjä ett oli ties mitä taustaa ja tällästä ja ehkä sitte just sillee ett ne panostaa niihin ihmisii enemmän, ku sitte, siel oli vähän semmost ett siel oli hankalaa olla. (H7)

Omatyöntekijän tärkeys näyttäytyi merkittävänä. Nuoret kaipaavat tukea erilaisiin heille haastaviin tilanteisiin, jossa oma työntekijä voi olla suurena tukena. Työntekijä voi auttaa ja kannustaa nuorta sekä toimia ns. muistilistana ja suomentajana nuorelle sekä olla avar-tamassa keskustelun sisältöä. Tuttu työntekijä koetaan rauhoittavana tekijänä ja tilanteet nähdään opettavaisina.

Se on tosi hyvä, koska varsinkin niin kun siinä sosiaalitoimen tapaamisessa me käytiin läpi niitä asioita mitä pitää muistaa puhua siinä. Mulla oli listakin mistä piti puhua, mut silti mä unohdin niin kun osan niistä ja sit X muisti ne. Ja sit toi ne esille. Oli niin kun tavallaan paljon rikkaampi se keskustelu. Ja kaikki tarvittava tieto oli niin kun, tai saatiin selville kaikki asiat. Ett jos mä olisin vaan yksin ollut siellä, niin osa olis unohtunut ja sitten ois pitänyt taas soittaa sinne ja kysyä uudestaan. Se on kyllä tosi hyvä, että lähtee mukaan noihin. (H6)

...ett ne tarjoutuu tulemaan mukaan tai niinku auttamaan byrokraatiassa tai vastaavassa, se auttaa niin paljon. (H4)

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys tulee huomioida koko tutkimuksen ajan aivan tutkimuksen alusta, raportin kirjoittamiseen saakka (Kvale & Brinkmann 2009, 62). Ennen tutkimuksen teon aloittamista tutkijan tulee tehdä itselleen selväksi, mitkä ovat hänen tutkimustaitonsa. Tutkijan tulee pohtia, millaisilla menetelmillä hän kykenee tekemään eettisesti kestävästä tutkimuksesta. Oma halu tehdä tutkimus voi olla suuri, mutta on pohdittava rehellisesti omia kykyjä sekä lisäksi laitettava hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen oman halun edelle. (Vilka 2005, 31.)

Aivan opinnäytetyöprosessimme alussa, kohtasimme tämän Vilkan (2005, 31) mainitseman tilanteen, siitä että oma halu on suuri, mutta kyvyt eivät välttämättä riitä. Oli useita asioita, joita olisimme halunneet alkaa tutkia, mutta päädyimme rajaamaan aiheemme niin, että tiesimme pystyvämme hallitsemaan prosessin. Näin pystyimme varmistamaan eettisyyden toteutumisen alusta loppuun saakka.

Tutkimuksessa on hyvä kertoa tutkimuksen tekijöiden suhde mahdolliseen toimeksiantajaan sekä tutkittavaan asiaan. Esimerkkinä tästä pitäisi tekstissä tuoda esiin tutkijoiden työ- tai virkasuhteet, jotta tutkimuksen lukijat ja tulosten käyttäjät voivat arvioida tutkimuksen tuloksia. (Vilka 2005, 33.) Eskola ja Suoranta (2005, 55) kirjoittavat tutkijan ja tutkittavien suhteen merkityksestä. Heidän mukaansa suhde ei saa olla sellainen, että haastatteluun osallistumisesta ei uskalla kieltäytyä tai ettei haastattelussa vastaa rehellisesti.

Opinnäytetyössämme haimme tutkimuslupaa Lahden nuorisopalveluilta, koska se on vaikuttava toimija nuorisotyöttömyyden parissa. Yksi opinnäytetyön tekijöistä työskentelee nuorisopalveluilla, yksi te-palveluilla ja yksi tekijöistä on työskennellyt sosiaalityössä sekä paikallisessa hankkeessa, jossa on kohdannut kohderyhmäämme. Meidän piti miettiä, kuka haastattelee ketäkin nuorta, koska kaikki haastateltavat olivat jollekin meistä tuttuja työn puolesta. Järjestimme tilanteet niin, ettei kaikkein tutuin työntekijä haastateltanut nuorta. Jouduimme käyttämään omia työelämäkontakteja haastateltavien

rekrytointiin, koska emme useasta pyynnöstä huolimatta saaneet nuorisopalveluiden työntekijöiltä haastateltavia. Haastatteluista kieltäytyi ainakin kolme nuorta. Kieltäytymisen syyksi epäilemme, että nuori koki jonkun haastattelijan liian tuttuna. Kaikki nuoret, jotka tulivat haastateltaviksi, allekirjoittivat suostumuslomakkeen (Liite 2).

Yksi huomion arvoinen eettinen kohta tutkimuksessa on aineiston käsittely ja sen säilyttäminen. Aineiston säilyttäminen on oltava sellaista, ettei aineisto joudu väärin käsiin. Erityisesti on huolehdittava alkuperäisten haastattelunauhojen tai muiden vastaavien materiaalien, joista henkilö voidaan tunnistaa, säilyttämisestä. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tietosuojaraportin mukaan tutkijan ei pidä luvata aineiston käsittelystä enempää kuin mitä pystyy todellisuudessa noudattamaan. (Eskola & Suoranta 2005, 57; Vilka 2005, 34-35.) Sovimme haastatteluista aloittaessa, että haastattelunauhokäsitteet säilytetään salasanan vaativassa tietokannassa, kuten myös litteroidut aineistot. Litteroiduista aineistoista olemme poistaneet suorat tunnistetiedot haastateltaviin ja niissä puhutaan vain numeroilla haastateltavasta. Suostumuslomakkeet ovat ainoat paperiset dokumentit, joissa näkyy haastateltujen nimet sekä sähköpostiosoitteet, joihin toimitamme valmiin opinnäytetyön linkin, mikäli nuori antoi sähköpostiosoitteensa. Kun opinnäytetyön linkki on toimitettu haastatelluille, hävitetään suostumuslomakkeet polttamalla. Haastattelunauhokäsitteet hävitetään samaan aikaan.

Haastatteluissa nuoret saattavat kertoa jopa arkaluonteisia kokemuksiaan eri palveluista tai niiden työntekijöistä, joten näiden suojaaminen on tärkeää luottamuksellisuuden näkökulmasta (Kananen 2008, 136). Sekä Eskola ja Suoranta (2005, 57) että Kvale ja Brinkmann (2009, 72) kirjoittavat anonymiteetistä ja sen tärkeydestä koko tutkimusprosessin ajan. Olemme poistaneet haastatteluiden litteroiduista versioista tunnistetiedot, ja opinnäytetyön raportoinnissa emme käytä haastateltujen käyttämistä palveluista nimiä. Näin ei voida yhdistää palvelua ja haastattelua toisiinsa ja sen myötä tunnistamaan nuorta. Myöskään mahdollisesti haastattelussa esiin tulleiden työntekijöiden nimiä tai asemaa ei tulla kertomaan opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tuotua esiin nuorten kokemuksia osallisuudesta ja voimaantumista ja senkään vuoksi palveluiden tai yksittäisten työntekijöiden nimeäminen ei ole tarpeen.

Tutkimuksen laatuun vaikuttaa aineiston kerääminen. Hyvä haastattelurunko on yksi laatuun vaikuttava seikka. Toinen asia, jolla laatuun voidaan vaikuttaa, on että haastattelijat

ovat kaikki sisäistäneet haastattelurungon sekä ymmärtävät sen samalla tavalla. Teknisen laitteiston kuntoon laittaminen ja toiminnan varmistaminen etukäteen lisäävät myös omalta osaltaan tutkimuksen laatua. Litteroinnin nopeus lisää myös haastattelun laatua. Luotettavuuteen vaikuttavat muun muassa haastattelunauhujen laatu, litteroinnin tarkkuus tai muutokset litteroinnissa tutkimuksen erivaiheissa sekä luokittelun tekeminen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184-185.)

Aineistomme keräämiseen valmistauduimme huolellisesti. Teimme haastattelurungon (Liite 1) ja kävimme sitä läpi yhdessä niin että kaikki meistä ymmärsivät sen samalla tavalla. Toteutimme haastattelut niin, että haastattelihoita oli aina paikalla kaksi, joista toisen vastuulla oli tekniikka. Käytössä oli kaksi nauhuria varmistaaksemme, että saamme haastattelut nauhoitettua, jos toinen nauhuri ei toimisi tai menisi rikki. Nauhoitteiden laatu oli melko hyvä. Osa haastateltavista puhui todella hiljaa, mutta nauhoitteella ääni kuuluu hyvin. Litteroinnin teki haastattelihoita se, joka oli päävastuussa haastattelemisesta. Litterointi tehtiin mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen, jotta haastattelu oli vielä hyvin muistissa.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointia tehdään jatkuvasti ja se on vahvasti sidoksissa aineiston analyysivaiheeseen. Luotettavuutta arvioidaan suhteessa muun muassa teoriaan, valittuun analyysitapaan, aineiston tutkimiseen, tulkintaan sekä johtopäätöksiin. Laadullisen analyysin tekemisessä tutkijan apuna ei ole kuin omat ja mahdollisten tutkijakollegoiden ennako ajatukset, arkielämän säännöt sekä oma teoreettinen tietopohja, joka voi olla joko vahva tai heikko. (Eskola & Suoranta 2005, 208; Vilka 2005, 159.) Tuomi ja Sarajärvi (2009, 136) kirjoittavat tutkijoiden puolueettomuus näkökulman tärkeydestä.

Olemme valinneet teoriaosaan käsitteet sen mukaan, miten ne palvelevat tutkimuskysymyksiemme ymmärtämistä ja lisäävät tietoa, jonka pohjalta voimme tehdä luotettavaa tutkimusta. Analyysitavan valintaa pohdimme sen perusteella, mikä tuottaa parhaiten vastauksen tutkimuskysymyksiimme. Analyysia tehdessämme teimme jakoa tutkimuskysymyksistä niin että jokaiselle oli oma asia, jota silmällä pitäen kävi aineistoa läpi. Yksin tehdyn aineistoon perehtymisen jälkeen kokosimme huomiomme yhteen ja jatkoimme analyysia yhdessä. Tämä paransi opinnäytetyön realiliteettiä, joka tarkoittaa, että kaksi

tutkijaa tekee analysointia samasta aineistosta tuottaen saman lopputuloksen (Kananen 2008, 125).

Analyysia tehdessämme, huomasimme hyvin pian, ettei aineistosta saada vastausta kysymykseen miten nuori on voinut vaikuttaa palveluidensa valintaan, joka oli alun perin toinen tutkimuskysymyksistämme. Haastateltavat vastasivat kysymykseen, miten ovat saaneet vaikuttaa palveluidensa valintaan lähinnä sanoilla ”en muista” tai että ”olen joo saanut”, mutta tarkennuksia emme saaneet riittävästi, että voisimme sanoa saaneemme tyydyttävää vastausta kysymykseen. Muutimme toista tutkimuskysymystämme aineiston pohjalta siten, että se on ”Minkälaiset asiat edistävät voimaantumista nuorten kokemusten mukaan?” Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme pysyi edelleen samana, eli ”Millaisia ovat nuorten kokemukset osallisuuden toteutumisesta työllistymistä edistävissä palveluissa?”.

Yksi luotettavuuden arvioinnin väline on tutkimuksen raportti ja raportin teksti. Vaikka tutkimus olisi tehty muuten hyvin ja laadukkaasti, voi luotettavuutta horjuttaa huonosti kirjoitettu raportti. (Kiviniemi 2018, 85.) Olemme pyrkineet saamaan tekstin mahdollisimman yhtenäiseksi. Keinoina tähän olemme käyttäneet ääneen lukemista sekä opinnäytetyön antamista luettavaksi ulkopuoliselle lukijalle. Yksi haasteemme on ollut erilainen tapa käyttää sanoissa j:tä ja d:tä (esimerkiksi palvelujen/palveluiden). Tämän poissaamiseksi olemme sopineet, kumpaa tapaa käytämme ja jos huomaamme toisenlaisen kirjoitusasun korjaamme sen välittömästi.

6.2 Opinnäytetyön tulosten tarkastelua

Osallisuus ja voimaantuminen ovat tärkeimmät opinnäytetyömme viitoittavat käsitteet. Näiden termien mukanaan tuoma viitekehys kokoaa koko haastatteluaineistomme yhteen. Nuoret toivat esiin haastatteluissa toiveita ja ajatuksia millaisia palveluita he itse toivoisivat Lahteen tai millaisista palveluista ovat itse hyötynneet. Nuorten toiveet ja ajatukset olivat hyvin käytännönläheisiä sekä realistisia.

Usea nuori toivoi palvelulta joustavuutta. Joustavuudella tarkoitettiin palvelun monipuolisuutta toiminnoissa sekä sisällössä. Nuoret kokivat mielekkäänä, että tapaamisia

järjestettiin heille sopivissa paikoissa, jopa nuoren omassa kotona. Useampi nuori toi esille, että olisi toivonut ”kopinottoa” jo aikaisemmassa vaiheessa heti esimerkiksi opiskeluissa esiin tulleiden haasteiden ilmaannuttua. Nuoret kokivat, että heidän tilanteensa saattaisi olla tällä hetkellä parempi, mikäli tilanteeseen olisi puututtu aikaisemmin. Haastatellut nuoret ovat tällä hetkellä Kiilakosken (2008, 14) määritelmän mukaisesti osallisia. Nuoret kantavat nyt vastuuta ja huolta omasta toiminnastaan sekä tunnistavat aiemman osattomuuden tilanteensa. Kotiin jumiutuneesta, vailla palveluja sekä koulutusta, työtä ja muun muassa sosiaalisia suhteita olevasta nuoresta, voidaan käyttää termiä syrjäytynyt (mm. Laine, Hyväri & Vuokila-Oikonen 2010, 10). Opinnäytetyössämme emme halunneet puhua syrjäytyneistä nuorista, sillä termi on mielestämme syrjivä ja leimaava.

Palvelun sisällöllisellä joustavuudella nuoret toivat esiin tarpeen esimerkiksi ryhmätöiden muokkaamisesta omia tarpeita vastaaviksi. Tällä nuoret tarkoittivat muun muassa ryhmäpäivien määrän säätelyä niin, että ensin ryhmäpäiviä on vähemmän ja niitä lisätään tilanteen mukaan. Tarvetta oli myös ryhmäpäivien vähentämiseen, mikäli esimerkiksi terveydentilassa tapahtui romahdus tai nuoren elämässä tuli muita haasteita. Yksi osallisuuden edistämiseen vaikuttava tekijä on, että nuoret pääsevät vaikuttamaan omiin palveluihinsa (Leeman ym. 2018, 41).

Haastatteluissa tuli esille nuorten voimaantuminen palveluissa ja osallisuuden kokemuksen lisääntyminen. Nuoret ovat edenneet palveluissa omien voimavarojen mukaisesti ja omaa tahtiaan. Palvelujen joustavuudella tarkoitetaan myös nuoren voimaantumisen huomioonottamista palvelun sisällössä. Ryhmäpäivien määrän lisääminen on tärkeää nuoren oman aikataulun mukaisesti. Työntekijän on tällöin muistettava, ettei käytä valtaa nuoreen nähden, kiirehtimällä ryhmäpäivien määrän lisäystä liian aikaisin. Etenkin näissä tilanteissa aidosti kuulluksi tuleminen parantaa nuoren mahdollisuutta etenemiseen. (vrt. Page & Cheryl 1999.)

Vaikka digitaaliset palvelut lisääntyvät, toivotaan haastattelujemme perusteella enemmän henkilökohtaista asiointia ja keskustelua. Voimaantumista mahdollistaa Pekkarin (2009, 89-90) mukaan ennen kaikkea keskustelut ja reflektointi tutun ja turvallisen työntekijän kanssa. Tämä asettaa haasteita nykypäivän hektisessä työelämässä. Ymmärrämme ja tiedämme kokemuksesta luottamussuhteen tärkeän merkityksen nuoren elämälle.

Mielestämme työntekijöiden hyvinvointiin panostaminen on panostusta myös kaupungin nuoriin.

6.3 Kehittämisehdotukset

Opinnäytetyön aihe valikoitui kiinnostuksesta selvittää lahtelaisten työllistymistä edistävien palveluiden toimivuudesta nuorten näkökulmasta. Nuorten etenemättömyys näyttäytyy haasteena, jota halusimme selvittää lisää. Tavoitteenamme oli saada kokemustietoa, jonka pohjalta kehittää toimintaa. Tulokset vahvistivat aikaisempaa ajatustamme palveluiden kehittämistarpeesta. Meille ajatus palveluiden kehittämisestä on syntynyt Lahden aina vain korkeasta nuorisotyöttömyydestä ja siitä havainnosta, että tarjolla olevia palveluita kiertävät samat nuoret.

Rakensimme nuorten haastatteluissa esille tulleiden ajatusten sekä omia kokemuksia hyödyntäen palvelumallin nuorten työllistämisen edistämiseen. Lahden kaupungilla on jo nyt kattavat palvelut nuorille, joita uudelleen järjestämällä näkisimme saatavan tehokkaampaa ja vaikuttavampaa toimintaa. Palvelumallissa uusina toimintamuotoina ovat omavalmentaja sekä Jatkopaja. Kokemuksemme mukaan tällä hetkellä nuoret siirtyvät palveluissa usein samalla tasolla toimijalta toiselle, eivät eteenpäin niin kuin olisi tarkoituksenmukaista. Palvelut itsessään voivat olla tavoitteellisia, mutta nivelvaiheessa ei ole kehtään, joka nuoren kanssa jatkaisi tavoitteiden eteenpäin viemistä tai ei ole mietitty jatkotavoitteita.

Palvelumalli alkaa siitä, kun etsivä työntekijä saa tiedon palvelun tarpeesta olevasta nuoresta. Tieto voi tulla nuorelta itseltään, vanhemmilta tai lähipiiriltä, kavereilta tai harrastus- tai viranomaisverkostoista. Nuori saattaa olla keskeyttämässä, juuri keskeyttänyt koulun tai ollut ollut jo pidempään kotona tekemättä mitään. Etsivä työntekijä tapaa nuorta paikassa, joka nuorelle on luonteva ja turvallinen, on se sitten nuoren kotona tai jossain julkisella paikalla, kahvilassa tai muussa vastaavassa. Työskentelyn alussa tärkeintä on saada rakennettua luottamussuhdetta nuoreen saaden nuoren lähtemään kotoa liikkeelle.

Etsivä työntekijä kartoittaa nuoren mahdollisia tuentarpeita ja aloittaa niiden vaatiman työskentelyn esimerkiksi hankkii nuoren kanssa hoitokontaktin tarvittaessa ja hakee nuorelle kuuluvat tuet. Etsivä työntekijä työskentelee nuoren kanssa sen aikaa, että nuori voimaantuu sen verran, että pääsee kotoa liikkumaan palveluihin. Kun nuori alkaa lähestyä sitä pistettä, että voidaan miettiä muita palveluita, etsivä työntekijä kutsuu mukaan valmentajan. Valmentajasta tulee nuoren omatyöntekijä, joka seuraa nuoren matkaa tästä eteenpäin siihen saakka, kun nuori ei enää tarvitse häntä tukevia palveluita. Vaihto tapahtuu saattaen vaihtona, jolloin nuoren ei tarvitse jännittää uuden työntekijän kohtaamista niin paljon, koska ei joudu tilanteeseen yksin.

Omavalmentaja ja nuori aloittavat tavoitteellisen työskentelyn, jossa edetään alussa pienin askelin ja panostetaan luottamuksen rakentumiseen. Nuoren tilanteen mukaan mietitään sopivia palveluita, jotka nuorta auttavat etenemään kohti opintoja tai työtä. Mahdollisia polkuja nuorella on mennä suoraan koulutukseen tai työelämään, jos on kykenevä siihen ja hänelle löytyy mielekäs ala tai paikka. Jos nuori tarvitsee enemmän aikaa ja tukea elämässä etenemiseen, niin hän voi siirtyä matalankynnyksen palveluun, joka tässä mallissa on Starttivalmennus.

Starttivalmennus keskittyy elämän- ja arjenhallintataitojen opettelemiseen ja on ryhmämuotoista valmennusta. Starttivalmennuksessa on pieni ryhmä, jotta ympäristö pysyy turvallisenä uuden opettelulle. Ryhmä valmennuksen lisäksi nuori saa yksilöllistä tukea omalta valmentajaltaan, yhteistyössä Starttivalmennuksen työntekijöiden kanssa. Starttivalmennuksessa voi olla yhdestä neljään päivää viikossa ja neljä tuntia kerrallaan. Nuori voi aloittaa Starttivalmennuksen omien voimavarojen mukaan esimerkiksi kahdella päivällä viikossa ja kun voimavarat kasvavat, niin päiviä lisätään. Starttivalmennuksen lisäksi nuori tapaa omavalmentajaansa sovitusti. Nuoren voimaannuttua niin, ettei tarvitse enää matalimman kynnyksen palvelua, jossa enimmäisaika on yksi vuosi. Tämän jälkeen hän siirtyy Jatkopajalle.

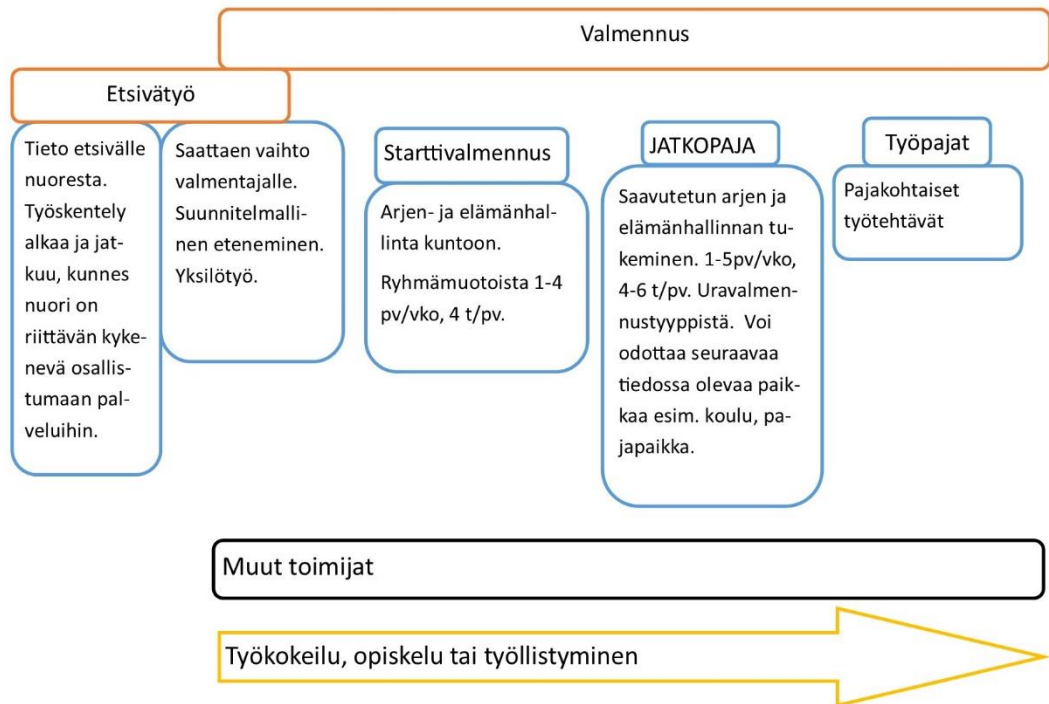
Jatkopajalla nuori voi olla yhdestä viiteen päivään viikossa, neljästä kuuteen tuntiin päivässä. Jatkopajan tarkoitus on ylläpitää saavutettua elämän- ja arjenhallintaa sekä suunnata ajatuksia enemmän kohti opiskelua tai työelämää. Omavalmentaja on vahvasti mukana tässä vaiheessa pohtimassa nuoren kanssa vaihtoehtoja. Toiminta Jatkopajalla on uravalmennus tyyppistä, tutustutaan työ- ja opiskeluelämän pelisääntöihin, koulutuksiin,

työnantajiin sekä erilaisiin työpaikkoihin. Jatkopajan aikana nuorella on myös mahdollisuus tutustua ammatillisten työpajojen tarjontaan. Näin nuori saa lisää näkemystä siitä, mitä kaikkea on mahdollista tehdä. Jatkopaja on myös paikka sellaiselle nuorelle, jolla on selkeä suunnitelma, mutta hän odottaa koulun, työn tai pajajakson alkamista. Ajallisesti Jatkopaja kestäisi maksimissaan noin puoli vuotta, poikkeuksena koulutuksen aloituksen ajankohta (yhteishaku ja opintojen alku elokuussa).

Jatkopajan jälkeen, jos nuori siirtyy työpajalle, omavalmentaja työskentelee nuoren kanssa nykyisen yksilövalmentajan tavoin, eli pitää nuoren kanssa alku-, väli- ja loppukeskustelut. Eli tässä mallissa ei ole erikseen yksilövalmentajia työpajoilla, vaan työpajojen työvalmentajat tekevät yhteistyötä nuoren omavalmentajan kanssa. Omavalmentaja miettii nuoren kanssa työpajaa seuraavan askeleen. Jos työpaja jakson aikana huomataan, ettei ala olekaan nuorelle sopiva terveydellisistä tai muista syistä, voi nuori palata Jatkopajalle. Sen jälkeen tehdään tarvittavat toimenpiteet ja mietitään uusi suunta.

Työpajajakson jälkeen nuoren on tarkoitus siirtyä työkokeiluun, työhön tai opintoihin. Omavalmentaja pysyy nuoren työntekijänä vielä tänä aikana niin kauan, että nähdään nuoren kiinnittyneen ja pärjäävän uudessa tilanteessa, ehkä noin kolme kuukautta. Toki nuori voi siirtyä työhön tai koulutukseen missä tahansa vaiheessa prosessia oman vointinsa mukaan. Näissä tilanteissa omavalmentaja on mukana saman noin kolme kuukautta. Lisäksi nuori voi siirtyä muiden toimijoiden palveluihin tarpeidensa mukaisesti. Näissä tapauksissa omavalmentaja pysyy nuoren työntekijänä koko palvelun ajan, jotta kokonaistilanne pysyy jonkun hallinnassa.

KUVIO 1. Malli työllistymisen edistämiseksi

Ajattelemme edellä esitetyn mallin tuovan tehokkuutta ja vaikuttavuutta sillä, että nuori saa luotua luottamuksellisen suhteen työntekijään, joka pitää nuoren kokonaistilanteen hallussaan. Koemme, että nuorten niin sanotut väärin ohjautumiset vähenevät, kun työntekijä tuntee nuoren tilanteen hyvin ja näin ollen nuoren eteneminen on sujuvampaa ja mahdollisesti nopeampaa. Muiden toimijoiden työskentelykään ei jää niin irralliseksi silloin kun nuorella on työntekijä, joka koordinoi hänen etenemistään palveluissa.

Palvelumallin lisäksi aineistosta olisi saatavilla runsaasti tietoa ammatillisen koulutuksen keskeytyksiin liittyvistä syistä. Jatkotutkimuksena voisi tehdä ammatilliseen oppilaitokseen palvelumallin, jolla ehkäistä koulutusten keskeytyksiä. Haastatelluillamme oli kaikilla vähintään yksi keskeytys ja nuoret kertoivat, että olisivat kaivanneet tukea oppilaitoksesta enemmän ennen keskeytystä.

LÄHTEET

- Aaltonen, S. & Berg, P. (2015). Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa S. Aaltonen, P. Berg & S. Ikäheimo, *Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä.* (s. 41-127). (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 84). Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoret-luukulla.pdf>
- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. (2015). Lopuksi: mitä rekisterit ja haastattelut kertovat meille syrjäytymisestä, nuorista ja palveluista?. Teoksessa S. Aaltonen, P. Berg & S. Ikäheimo, *Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä.* (s. 128-133). (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 84). Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>
- Aaltonen, S. & Kivijärvi A. (2017). Hyvinvointipalvelut ja nuoret aikuiset – Ohjausta monimutkaistuneissa siirtymissä. Teoksessa S. Aaltonen & A. Kivijärvi (toim.), *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina.* (s. 7-24). (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 136). Saatavilla https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf
- Andres, L. (2012). *Designing & Doing survey research.* Lontoo:Sage.
- Bejerholm, U & Björkman T. (21.7.2010). *Empowerment in supported employment research and practice: is it relevant?* Saatavilla 16.10.2019: <https://journals-sagepub-com.anna.diak.fi/doi/full/10.1177/0020764010376606>

- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (5. uud.p.) (s. 209-231). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli, (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5. uud. p.) (s. 27-51). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (7. p.). Tampere: Vastapaino.
- Helsingin Sanomat 20.11.2017. Tältä näyttää syrjäytyminen Suomen kartalla: Kruunupyssä voidaan parhaiten, synkin tilanne on Äänekoskella. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005456130.html>.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hokkanen, L. (2014). *Autetuksi tuleminen. Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimijuudet*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Hyppönen, E. & Paananen, R. (16.7.2019). *Nuoret nyky-yhteiskunnan paineissa. Dialogi*. Saatavilla <https://dialogi.diak.fi/2019/07/16/nuoret-nyky-yhteiskunnan-paineissa/>

- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Ketotokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, työpaperi 33/2017. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jyväskylän yliopisto (2015). *Koppa, avoimet, humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, menetelmäpolkuja humanisteille, menetelmäpolku, aineistonhankintamenetelmät, haastattelut*. Saatavilla 5.11.2018: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmät/haastattelut>
- Kananen, J. (2008). *Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- Kiilakoski, T. (2008). Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa A. Gretschel & T. Kiilakoski (toim.), *Lasten ja nuorten kunta*. (2. muuttumaton p.) (s. 8-20). (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 57). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kiilakoski, T. & Gretschel, A. (2012). *Muistiinpanoja demokratian oppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla?*. (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 57). Saatavilla http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf
- Kiviniemi, K. (2018.) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikäkuonoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5. uud. p.) (s. 73-87). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interviews. Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. Los Angeles: Sage.
- L 731/1999 Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 1285/2016 Nuorisolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikonen, P. (2010). Mitä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla* (s. 9-25). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Leeman, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Sosiaalinen osallisuus*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600
- Leeman, L., Isola, A-M., Kukkonen, M., Puromäki, H., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2018). *Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi. Kyselytutkimuksen tuloksia*. Työpaperi 17/2018. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136551/URN_ISBN_978-952-343-119-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lindh, J., Linnakangas, R. & Laitinen, M. (2017). Kuvalliset menetelmät nuorten osallisuuden tukemisessa. Teoksessa A. Pohjola, Kairala, M., H. Lyly & A. Niskala (toim.), *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa*. (s. 110-128). Tampere: Vastapaino.

- Mero, P. (2019). *Tilastotiedote*. Saatavilla 21.9.2019 https://www.lahti.fi/TietoaLahdes-taSite/Tilastot%20ja%20tilastojulkaisut/Documents/Tilastotiedote_ty%C3%B6tt%C3%B6myys_joulukuu_2018.pdf
- Moilanen, P. & Rähä, P. (2018). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 51-72). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Morton, M & Montgomery, P. (2013). *Youth Empowerment Programs for Improving Adolescents' Self-Efficacy and Self-Esteem: A Systematic Review*. Saatavilla 16.10.2019 <https://journals-sagepub-com.anna.diak.fi/doi/pdf/10.1177/1049731512459967>
- Mäkinen, S. & Halonen, T. (2017). Januskasvoinen portinvartija: ohjaus tukena ja kontrollina julkisissa palveluissa. Teoksessa S. Aaltonen & A. Kivijärvi (toim.), *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina*. (s. 151-172). Saatavilla https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf
- Page, N. & Cheryl, E. (1999). *Empowerment: What is it?* Saatavilla 16.10.2019 <https://www.joe.org/joe/1999october/comm1.php/php>
- Pajamäki, T. & Okker, A-M. (2018). ”Pitäis jaksaa, uskaltaa luottaa ja odottaa” – nuorten kokemuksia palveluista. Teoksessa M. Gissler, M. Kekkonen & P. Känkänen (toim.), *Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018*. (s. 70-81). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pekkari, M. (2009). *Tavoitteellinen ohjauskeskustelu*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Pirilä, M. (2.1.2019). *Lahden sitkeälle nuorisotyöttömyydelle löytyi selitys*. Yle Uutiset. Saatavilla 6.10.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10578288>

- Raunio, K. (2006). *Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat!. Teoksessa T. Era (toim.), *Osallisuus – oikeutta vai pakkoa?*. (s. 12-34). (Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 157). Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-280-6>
- Romakkaniemi, M., Lindh, J. & Laitinen, M. (2018). *Nuorten aikuisten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa*. (Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 147). Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201802063157>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) (2005). *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Räsänen, J. (2014). *Voimaantuminen ja elämänpolitiikka. Voimaantumisen resurssiteoria, Uskaltava vastuullisuus, Valinta, optimointi ja kompensointi*. Julkiviestintä Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV*. Saatavilla: <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Särkelä-Kukko, M. (2014). Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.), *Osallisuuden jäljillä* (s. 34-50). Saatavilla <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus. Saatavilla 21.9.2019 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#Mit%C3%A4%20tarkeitetaan?>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Työnvälitystilasto. Saatavilla 6.10.2019 <https://stm.fi/documents/1410877/2187011/elykun2018.pdf/eb2b1ff2-290d-d2c3-2e3e-da4af0cb0a83/elykun2018.pdf.pdf>

Valtioneuvosto. Rinteen hallitus. Hallitusohjelma. 3.7 Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi. 3.7.1 Kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asiat. Saatavilla 19.9.2019 <https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoriso-ja-liikunta-asiat>

Vilka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wedenstedt, L. (20.10.2016). *Empwermment Gone Bad: Communicative Consequences of Power Transfers*. Saatavilla 16.10.2019 <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2378023116672869>

LIITE 1. Haastattelurunko

Haastattelun kysymyksiä

Taustakysymykset:

1. Ikä
2. Sukupuoli (M/N/Muu/En halua vastata)
3. Koulutus (Peruskoulu/Ammatillinen/AMK)
4. Keskeytettyjä opintoja?
5. Kauan on asunut Lahdessa?
6. Tämän hetkinen tilanne

Teemakysymyksiä:

1. Palvelut, joissa ollut asiakkaana (pajat, kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, yms)
- kuinka monessa on ollut, jaksojen pituudet
2. Osallisuuden kysymyksiä
- Miten on saanut vaikuttaa toimintaan? Laadittiinko tavoitteita?
3. Miten on saanut vaikuttaa palveluiden valintaan?
- Tehtiinkö joku suunnitelma, jossa palvelu päätettiin? Kuka päätti palvelun? Saitko riittävästi tietoa eri mahdollisuuksista?
4. Palveluiden hyödyt/haitat
- oliko hyötyä, millaista? Mitä haittaa palvelusta oli?
5. Kehittämissuhteita
- Millaisen palvelun haluaisit Lahteen?
6. Mitä toivoisit työntekijöiltä?
- mihin haluaisit lisää tukea?
7. Millaisena näet tulevaisuutesi?

LIITE 2. Suostumuslomake

SUOSTUMUSLOMAKE TUTKIMUKSEEN

Olen saanut riittävästi tietoa tutkimuksen toteutuksesta ja tavoitteista. Annan suostumuksen haastatteluaineiston käyttöön ja nauhoitukseen opinnäytetyö -tutkielmaan varten, jonka tarkoitus on selvittää millaisia ovat nuorten kokemukset osallisuuden toteutumisesta työllistymistä edistävissä palveluissa? Sekä miten nuori on voinut vaikuttaa omien palveluidensa valintaan?

Olen tietoinen, että minulla on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta sekä voin keskeyttää osallistumisen missä tahansa vaiheessa ilman perusteluita. Voin myös jättää johonkin haastattelun kysymykseen vastaamatta, jos haluan. Osallistumisen keskeyttäminen tarkoittaa, että haastatteluaineistoa ei käytetä tutkimuksessa. Osallistuminen on täysin vapaaehtoista eikä sillä ole vaikutusta asiakkuuteen tai palveluihin.

Tutkijat sitoutuvat haastatteluaineiston luottamukselliseen käsittelyyn. Haastatteluaineistoa ei käsittele kukaan muu kuin tutkimuksen tekijät. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Valmiissa tutkimusraportissa ei esiinny haastateltavan nimeä, henkilötietoja tai muita tunnistettavia tietoja.

Paikka ja pvm

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Mikäli haluat, että lähetämme sinulle linkin valmiista opinnäytetyöstä, laita tähän sähköpostiosoitteesi:
